

יד מהרש"א
מסכת בבא בתרא
פרק מי שמת
חלק ג'
קנד. עד קנט:

מפתח

דף קנד.....	3
תד"ה ועוד סימנים.....	3
דף קנד-קנה.....	5
סוגיא דעל מי להביא ראי'.....	5
דף קנה.....	25
תד"ה איתמר.....	25
תד"ה מתיב רב זירא.....	28
דף קנה:	33
תד"ה לא אמרו.....	33
דף קנו.....	34
תד"ה ולטעמיך.....	34
תד"ה בודקין.....	37
תד"ה ר' אלעזר אומר.....	39
דף קנז.....	46
תד"ה אמר רב יוסף.....	46
דף קנז:	52
תד"ה גובה את הקרן.....	52
דף קנה.....	55
תד"ה ובית הלל אומרים.....	55
תד"ה ובית הלל אומרים (השני).....	60
תד"ה נפל הבית.....	62
דף קנה:	63
רשב"ם ד"ה ומתמה גמרא.....	63
דף קנט.....	65
תד"ה ולימרו לי'.....	65
בא"ד לא חשיב.....	67
תד"ה כגון שהוחזק.....	69
דף קנט:	71
גמרא לא יורשי האב.....	71
רשב"ם ד"ה אמר אביי.....	76

דף קנד.

תד"ה ועוד סימנים

(1) גמרא

(א) לא מצי איניש למכור בנכסי אביו עד שיהא

(i) גדול

(ii) ובן י"ח (אליבא דרבא) או בן כ' (אליבא דרב הונא בר חיננא)

(ב) ברייתא

(i) מעשה בבני ברק

(1) יורשים טענו דמורישה מכר נכסיו ללקוחות בעוד שהי' קטן

(2) לקוחות באו לבדוקו למורישה לאחר מיתתו להוכיח דהיו לו סימני גדלות בשעת מכירה

(ii) ואמר ר' עקיבא שלא לבדוקו דסימנין עשוין להשתנות לאחר מיתה

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) מוכרח דלכל הפחות הי' בן י"ח או בן כ' בשעת מכירה

(1) דאל"ה לא הוי מכירתו מכירה אף אלו הי' גדול

(ii) ותיקשי

(1) דאף אלו לא הי' אלא בן י"ג

(2) אית לי' חזקה דהביא סימני גדלות

(3) ואמאי לא זוכין לקוחות בנכסיו אף בלא בדיקה

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א

(i) מיירי בגוונא דסמוך לפני המכירה בדקו לו ולא מצאו סימני גדלות

(1) והלכך לית לי' חזקת גדלות

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מאחר דאמרת דמסופקין אולי עדיין קטן הוא

(ii) תיקשי

(1) דאף אלו אין סימנים עשוין להשתנות לאחר מיתה

(2) מה יועיל ללקוחות אם בודקין אותו ומוצאין סימני גדלות

(3) הרי יטענו יורשים

(א) דהני סימנים לא באו לו אלא מיד לפני מיתתו

(ב) ודבשעת מכירה אכתי קטן הוי

(ב) תירוץ

(i) מיירי בדמכר נכסיו מיד לפני מיתתו

(ii) והלכך

(1) אם בודקין אותן עכשיו ומוצאין לו סימני גדלות

(2) אלו הוי סבירא לן דאין סימנים עשוין להשתנות לאחר מיתה

(3) הוי מוכרח דבשעת מכירה כבר היו לו אותן סימנין

דף קנד.-קנה.

סוגיא דעל מי להביא ראי'

(1) טבלאות לסוגיא זו

(א) שים לב דבמקומן בסוגיא נציג ג"כ טבלאות יחידות דשייכות לאותן מקומות

ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב הונא	חכמים לרב חסדא
בתר השתא	בתר הזקת ממון	בתר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'
בעדים	בעדים	בקיום שטר

לפני דאיפוך		
ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב יוחנן	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר הזקת ממון	בתר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'
בעדים	בעדים	בקיום שטר

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש לשיטת רבינו יוסף ברם לא מיפוך ר"ל לשיטות במשנה			
ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לרב יוחנן	ר' מאיר לריש לקיש	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר השתא	בתר השתא	בתר הזקת ממון
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'
בקיום שטר	בעדים	בעדים	בעדים

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש לשיטת רבינו יוסף אליבא דמהרש"ל דמיפוך נמי ר"ל לשיטות במשנה			
ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לרב יוחנן	ר' מאיר לריש לקיש	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר השתא	בתר הזקת ממון	בתר השתא
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	אין צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'
בקיום שטר	בעדים	בעדים	בעדים

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש ברם אכתי ס"ד דר"ל דר' יוחנן אינו מפיד לשיטות במשנה			
חכמים לר' יוחנן	ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לריש לקיש	ר' מאיר לריש לקיש
בתר השתא	בתר השתא	בתר הזקת ממון	בתר השתא
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	אין צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'
בקיום שטר	בעדים	בעדים	בעדים

(2) הקדמה א'

(א) שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים

(i) אם עמד חוזר

(ב) בריא שכתב נכסיו לאחרים

(i) לא מצי חוזר

3) הקדמה ב'

א) גמרא בדף קנג:

(i) בגוונא דמספקין למצב איניש לשעבר

(1) ר' נתן ס"ל דאזלינן בתר השתא

(2) ר' יעקב ס"ל דאזלינן בתר חזקה

ב) כגון

(i) שכיב מרע שנתן מתנת שכיב מרע ולאח"כ מת

(ii) ולא נודע לן

(1) אי מת מחליו דבשעת מתנתו

(2) או דעמד ואח"כ מת מחולי אחרת

(iii) רבה ס"ל

(1) דמאחר דעכשיו כבר מת

(2) הולכין בתר השתא ודנין

(א) דאותו חולי דמת בו הנו אותו חולי שהי' לו מכבר

(ב) ודלא עמד בינתיים

(3) והלכך דנין דלא חזר ממתנתו

(iv) אביי ס"ל

(1) דנוקטין

(א) דלא מת מחליו ראשון

(ב) וכשעמד מחליו ראשון חזר ממתנתו ונשארו נכסיו בחזקתו

(2) ולכאורה טעמ' דבתר חזקת ממון אזלינן

(3) ועוד יש לן סייעתא דעמד מחליו ראשון

(א) דנקטינן דרוב חולין לחיים

4) הקדמה ג'

א) משנה דף קנג.

(i) נותן אומר שכיב מרע הייתי ועכשיו עמדתי ואני חוזר בי

(ii) והן אומרים בריא היית ולא מצית חוזר

(iii) ר' מאיר

(1) נותן צריך להביא ראיה ששכיב מרע הי'

(2) ואי לא מייתי ראיה זוכה מקבל דנוקטין דנותן בריא הי' ולא מצי חוזר

(iv) חכמים

(1) המוציא מחבירו עליו (כלומר על המקבל) להביא ראיה דנותן בריא הי'

(2) ואי לא מייתי ראיה זוכה נותן דנוקטין דשכיב מרע הי' ודמצי חוזר

ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב הונא	חכמים לרב חסדא
ביתר השתא	ביתר הזקת ממון	ביתר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בקיום שטר

(א) שיטת רב הונא

(i) ר' מאיר וחכמים קא מפליגי באותו פלוגתא דפליגי בל' ר' נתן ור' יעקב

(1) ר' מאיר ס"ל כר' נתן דביתר השתא אזלינן

(א) הלכך

(i) אי לאו דנותן מייתי ראי' בעדים דשכיב מרע הי'

(ii) דנין דמאחר דהשתא בריא הוא הי' נמי בריא בשעת מתנתו

(2) חכמים ס"ל כר' יעקב דביתר חזקה אזלינן

(א) הלכך

(i) אי לאו דמקבל מייתי ראי' בעדים דנותן בריא הי'

(ii) דנין דנותן שכיב מרע הי' ועמד וחזר ונשארו נכסיו בחזקתו

(ii) בקיצור

(1) "ראי'" משמעו בעדים בין לנותן בין ללוקח

(ב) שיטת רב חסדא

(i) חלק א'

(1) בין ר' מאיר בין חכמים ס"ל כר' נתן דביתר השתא אזלינן

(2) נמצא לכאורה

(א) דאף חכמים הי' להן לדון כר' מאיר לטובת מקבל

(i) דאי לאו דנותן מייתי ראי' בעדים דשכיב מרע הי'

(ii) אמרינן דמדהשתא בריא הוא הי' נמי בריא בשעת מתנתו

(ii) חלק ב'

(1) ברם בעובדא דמתניתין איירי בדאכתי לא קיים מקבל לשטר מתנה שלו

(2) והנה

(א) הגם דנותן הוי מצי למיטען דשטרא מזויף הוא

(ב) בקושטא

(i) לא טען דשטרא מזויף

(ii) כלומר דהודה בשטר שכתבו

(3) ר' מאיר ורבנן קא מפליגי באלו

(א) מהימנינן לל' לנותן דשכיב מרע הי' בשעת נתינה

- (ב) מיגו דהוי מצי למיטען מזויף
- (4) ר' מאיר ס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (א) כלומר
- (i) דאפילו אם לא קיים מקבל לשטרא
- (ii) לא מהימנינן לטענת כותב השטר דשכיב מרע הי'
- (iii) במיגו דאי בעי אמר מזויף
- (ב) נמצא
- (i) דמאחר דלכ"ע בתר השתא אזלינן
- (ii) דנין לטובת מקבל דבריא הי'
- (iii) אי לאו דמביא נותן ראי' בעדים דשכיב מרע הי'
- (5) חכמים ס"ל דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו
- (א) הלכך הגם דאזלינן בתר השתא
- (i) עליו – כלומר על מקבל – להביא ראי' בקיום שטר דשטר אינו מזויף
- (ii) כדי שלא להימני' לטענתו דשכיב מרע הי' במיגו דאי בעי אמר מזויף
- (iii) בקיצור
- (1) לר' מאיר נותן מביא ראי' בעדים
- (2) לחכמים מקבל מביא ראי' בקיום שטר
- (6) המשך גמרא
- (א) מקושיא מסוימת דאביי בסוגיין משמע דאביי ס"ל כרב חסדא
- (i) דבין ר"מ בין חכמים כר' נתן ס"ל דבתר השתא אזלינן
- (ii) ודלחכמים האי ראי' דמייתי מקבל משמעו ראי' בקיום שטר
- (7) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) הרי מפלוגתא דרבה ואביי לעיל נראה לכאורה דאביי ס"ל דבתר חזקה אזלינן
- (ii) ודהלכך מהימן נותן למימר
- (1) דלא מת מחליו בו נתן מתנה לנותן
- (2) ודעמד וחזר בו ודהלכך נשאר נכסיו בחזקתו
- (ב) תירוץ
- (i) חלק א'
- (1) הגם דאביי בתר השתא אזיל
- (2) מ"מ סבירא לי'
- (א) דלא אמרינן דאותו חולי שמת בו הנו אותו חולי דחלה בי' בשעת מתנה
- (ב) מחמת דחזקת רוב חולין לחיים עומדת בניגוד הליכה בתר השתא

(ii) חלק ב'

(1) שים לב

(2) דבסוגיא דידן לא שייך למיסמך ארוב חולין לחיים

(א) דהרי נותן עומד לפנינו בחיים

(ב) ואף מקבל מודה דאם הי' חולה בשעת נתינה דמצי חזור

(8) גמרא

לפני דאיפוך		
ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב יוחנן	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר חזקת ממון	בתר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'
בעדים	בעדים	בקיום שטר

(א) ר' יוחנן ס"ל דחכמים אומרים על מקבל להביא ראי' בעדים

(i) דס"ל כרב הונא דחכמים בתר חזקת ממון אזלי

(ב) ריש לקיש ס"ל דחכמים אומרים על מקבל להביא ראי' בקיום שטר

(i) דס"ל כרב חסדא

(1) דחכמים בתר השתא אזלי וס"ל נמי דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(2) והלכך

(א) לא קמצרכי להביא ראי' אלא בקיום שטר

(ב) כדי להפריך מיגו דנותן מצד מודה בשטר כתבו דצריך לקיימו

(9) ברייתא דמעשה בבני ברק

(א) הקדמה

(i) קטן אינו מוכר בנכסי אביו

(ב) מעשה בבני ברק

(i) יורשים (בני משפחה) טענו דמורישם מכר נכסיו ללקוחות בעוד שהי' קטן

(ii) לקוחות באו לבודקו למורישם לאחר מיתתו להוכיח דהיו לו סימני גדלות בשעת מכירה

(iii) ומוכח דזוכין בני משפחה אי לאו דאיכא עדים דמורישם גדול הי'

(ג) שים לב

(i) דהגם

(1) דבמעשה בבני ברק ליכא חזקה דהשתא ממש

(2) דהרי גם השתא אין אנו יודעין אי קטן או גדול הי' כשמת

(ii) מ"מ

(1) איכא בהאי מעשה חזקה כעין חזקה דהשתא דמסייע ללקוחות

(2) דהיינו חזקה "דאין עדים חותמין בשטר אא"כ נעשה בגדול"

10) המשך גמרא

(א) קושיית ר' יוחנן לריש לקיש

- (i) נניח דברייתא דמעשה בבני ברק אליבא דחכמים אזלי
- (ii) עכשיו

(1) מאחר דלריש לקיש אזלי חכמים בתר חזקה כעין חזקה דהשתא

(א) כלומר חזקה דאין עדים חותמין בשטר אא"כ נעשה בגדול

(2) לא איצטרכי ללקוחות להביא ראי' אלא בקיום השטר

(iii) ותיקשי לריש לקיש

(1) אמאי לא זכו לקוחות

(א) דמאחר דלא היו צריכין להביא ראי' אלא בקיום השטר

(ב) אמאי לא קיימו לשטר

(iv) מוכרח

(1) דחכמים ס"ל דבתר חזקת ממון אזלינן כבשיטת ר' יוחנן

(2) והיינו טעמא דאיצטרכי ללקוחות למייתי עדי גדלות

(ב) תירוץ ריש לקיש

(i) חלק א'

(1) לעולם אימא לך דחכמים אזלי בתר חזקה דהשתא

(2) והלכך לא איצטרכי לחכמים אלא קיום שטר

(3) ובמעשה בבני ברק

(א) אכן קיימו לקוחות לשטר שלהם וזכו בדינא

(ב) ובקושטא לא הפסידו לקוחות

(4) ואל תיקשי א"כ אמאי מערערין לקוחות

(5) דאימא לך

(א) דאותן המערערים עכשיו

(ב) אינן לקוחות דרוצים להוכיח דמוריש גדול הי'

(ג) אלא בני משפחה הן דרוצים לבודקו להוכיח דמוריש קטן הי'

(ii) חלק ב'

(1) ריש לקיש מביא סייעתא לשיטתו משקלא וטריא ד"לינוול ולינוול"

(2) ופרטי ההיא סייעתא אינן מעניננו בפיסקא זו

(iii) בקיצור

(1) קבענו לריש לקיש דס"ל לחכמים דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ג) שאל ר' שמעון בן לקיש את ר' יוחנן

(i) הקדמה א'

(1) קבענו

(א) דלר' יוחנן

(i) חכמים אזלי במשנה בתר חזקת ממון

1. והיינו טעמא דמצריכין חכמים למקבל להביא ראי' בעדים

(ii) ר' מאיר אזיל בתר השתא

1. והיינו טעמא דמצריך שנותן יביא ראי' בעדים

(ii) הקדמה ב'

(1) שים לב

(2) דמצד שיטה זו בשל עצמה

(א) הגם דמוכרח

(i) דר' יוחנן לר' מאיר ס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(ii) דאל"ה

1. אע"ג דבתר השתא אזלינן לטובת לוקח

2. מ"מ ה' טעון לוקח להביא עדי קיום להפריך מיגו דנותן

(ב) מ"מ ליכא להוכיח דס"ל ר' יוחנן לחכמים דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ג) דהרי

(i) בין אלו ס"ל דצריך לקיימו בין אלו ס"ל דלא צריך לקיימו

(ii) על כל פנים

1. מוטל על מקבל להביא ראי' בעדים

2. בניגוד לחזקת ממון דתומכת לטענת נותן

(3) ואפ"ה

(א) מאיזה ידיעה חיצונה נוקט ריש לקיש דר' יוחנן קאמר

(i) דחכמים ס"ל דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ii) ופליגי אדר' מאיר דס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(iii) הקדמה ג'

(1) איתא למשנה דבר קפרא דס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(ד) קושיית ריש לקיש לר' יוחנן

(i) לדידך מוכרח דמשנת בר קפרא ס"ל כר' מאיר נגד חכמים

(ה) תשובת ר' יוחנן

(i) אומר אני דכ"ע ס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(ii) והלכך משנת בר קפרא אתיא לכולי עלמא

(ו) ברייתא ד"אין נאמנין לפוסלו"

(i) ר' מאיר ס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

- (ii) חכמים ס"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו
- (ז) קשיא מריש לקיש לר' יוחנן
- (i) הרי בברייתא איתא בהדיא שלא כהאי מימרא דר' יוחנן ד"אומר אני וכו'"
- (ח) תירוצו דר' יוחנן
- (i) "אי עדים אלימי וכו'"
- (ii) פרטי תירוץ זו אינן מעניננו לביאור מהרש"א
- (ט) קושיית "הלא משמך אמרו" מריש לקיש לר' יוחנן
- (i) הלא אמרו משמך דאמרת
- (1) לגבי ברייתא דמעשה בבני ברק
- (2) ד"יפה ערערו בני משפחה"
- (ii) ומשמע מינה דקסברת לחכמים דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו
- (iii) פרטי משמעות זו נמי אינן מעניננו לביאור מהרש"א
- (י) תירוץ דר' יוחנן
- (i) מעולם לא אמרתי יפה ערערו בני משפחה
- (ii) ובקושטא סבירא לי דלחכמים מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (יא) קושיית ר' זירא לר' יוחנן לפי גרסת גמרא דידן
- (i) הרי ידוע לן
- (1) דר' ינאי קאמר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו
- (2) ור' יוחנן הסכים והוסיף "לא משנתינו היא זו דצריך לקיימו"
- (ii) והאיך מצי ר' יוחנן למימר דסבירא לי' הוא גופי' דאין צריך לקיימו
- (יב) מהרש"א
- (i) מלישנא דר' יוחנן "לא משנתינו היא זו" משמע דפליג אר' ינאי
- (ii) ומוכרח דצריכין לגרוס כזה:
- (iii) הרי ידוע לן
- (1) דר' ינאי קאמר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (2) ור' יוחנן פליג עלי' ומקשה "לא משנתינו היא זו דצריך לקיימו"
- (3) והאיך מצי ר' יוחנן למימר דסבירא לי' הוא גופי' דאין צריך לקיימו
- (יג) תירוץ דר' זירא
- (i) לשיטת רבינו יוסף לא קשה מידי דס"ל
- (1) חלק א'

לפני דאיפוך		
ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב יוחנן	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר חזקת ממון	בתר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'
בעדים	בעדים	בקיום שטר

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש לשיטת רבינו יוסף ברם לא מיפוך ר"ל לשיטות במשנה			
ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לרב יוחנן	ר' מאיר לריש לקיש	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר השתא	בתר השתא	בתר חזקת ממון
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'
בקיום שטר	בעדים	בעדים	בעדים

- (א) מפכינן לה לברייתא דאין נאמנין לפוסלו כזה
- (i) חכמים ס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (ii) ר' מאיר ס"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו
- (ב) נמצא
- (i) דמשנת בר קפרא אתיא שפיר כשיטת חכמים
- (ii) דס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (ג) ומאחר
- (i) דחכמים לגבי ר' מאיר כדברי הכל חשיבי
- (ד) מובן מאמרו דר' יוחנן דכ"ע ס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (2) חלק ב'
- (א) ואל תיקשי דא"כ לר"מ
- (i) אף אי ס"ל דבתר השתא אזלינן
- (ii) אמאי על הנותן להביא ראי'
- (iii) הרי איצטריך מקבל להביא עדי קיום
- (ב) דתריץ
- (i) דר' מאיר אכן
1. הנו מ"ד דס"ל על מקבל להביא ראי'
2. ואותו ראי' בקיום שטר הוא
- (ג) הלכך מוכרח
- (i) דחכמים הן אותן מאן דאמרי דס"ל דעל נותן להביא ראי'
- (ii) ומוכרח ג"כ
1. דטעמייהו דבתר השתא אזלינן

2. וכבר קבענו ג"כ דס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(3) חלק ג'

(א) מאחר דקבענו דר' יוחנן ס"ל

(i) דלאותן מאן דאמרי דס"ל על מקבל להביא

(ii) האי ראי' בקיום שטר הוא

(ב) מוכרח

(i) דריש לקיש דקא פליג עלי' דר' יוחנן

(ii) ס"ל

1. דהאי מאן דאמר מצריך ראי' בעדים

2. מחמת דבתר חזקת ממון אזיל

(ii) הרי קבענו

(1) דלשיטת רבינו יוסף

(2) מפכינן לשיטות ריש לקיש ור' יוחנן בפלוגתתן

(יד) ברם שים לב

(i) דלא קבענו לריש לקיש דמודה לר' יוחנן למיפך מאן דאמרי במשנתינו

(ii) ויכול להיות לריש לקיש

(1) דחכמים עדיין הם מאן דאמרי על מקבל להביא ראי' בעדים מחמת דאזלי בתר חזקת ממון

(2) ור' מאיר עדיין הוא מאן דאמר דעל נותן להביא ראי' בעדים מחמת דאזל בתר השתא

(iii) להלן נבאר

(1) דרשב"ם ס"ל דאכן לריש לקיש אין מהפכין למאן דאמרי במשנתינו

(2) לשיטת מהרש"ל

(א) פליגי תוספות עלי' דרשב"ם

(ב) וס"ל דלר"ל אכן מהפכין למאן דאמרי במשנתינו

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש לשיטת רבינו יוסף אליבא דמהרש"ל דמיפוך נמי ר"ל לשיטות במשנה			
ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לרב יוחנן	ר' מאיר לריש לקיש	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר השתא	בתר חזקת ממון	בתר השתא
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	אין צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי' בקיום שטר	על נותן להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בעדים	על נותן להביא ראי' בעדים

(3) ומהרש"א

(א) קא פליג אשיטת מהרש"ל

(ב) וס"ל דאף תוספות ס"ל דר"ל אינו מפיד למאן דאמרי במשנתנו

(11) המשך גמרא

(א) הקדמה בדרך חזרה

(i) לפני דקבענו למיפך שיטות ר' יוחנן וריש לקיש בפלוגתא דידהו כטבלא זו

לפני דאיפוך		
ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב יוחנן	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר חזקת ממון	בתר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בקיום שטר

(ii) ועוד קא סלקא אדעתין דבברייתא דבני ברק עדיין בני משפחה מוחזקין הן

(ב) קבענו דר' יוחנן הקשה קשיא זו לריש לקיש:

(1) לדידך ריש לקיש

(א) דסבירא לך

(i) דחכמים בתר השתא אזלי

(ii) ובנידון דידן אזלי בתר חזקה כעין חזקה דהשתא

1. כלומר בתר חזקה דאין עדים חותמין בשטרא אא"כ נעשה בגדול

(iii) ולא איצטריך למקבל אלא שיקיים לשטר מתנה

(2) תיקשי

(א) בברייתא דמעשה בבני ברק

(ב) אמאי הפסידו לקוחות ולא קיימו לשטר שלהן כדי לזכות בנכסים

(ג) קשיא כמבואר ברשב"ם

(i) ברם עכשיו דקבענו לריש לקיש

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש לשיטת רבינו יוסף ברם לא מיפוך ר"ל לשיטות במשנה			
ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לרב יוחנן	ר' מאיר לריש לקיש	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר השתא	בתר השתא	בתר חזקת ממון
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי' בעדים	על נותן להביא ראי' בעדים	על נותן להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בעדים

(1) דחכמים דס"ל על מקבל להביא ראי'

(2) משמעו ראי' בעדים

(3) משום דאזלינן בתר חזקת נכסים

(ii) מובן

(1) דבברייתא דמעשה בבני ברק

(2) לקוחות נמי איצטרכי להו להביא ראי' בעדים

(3) ואתי שפיר מה דהפסידו לקוחות דלא מצו למייתי ראי' בעדים

(iii) והלכך

(1) מוכרח דלא הקשה ר' יוחנן לריש לקיש דלקיימי שטרייהו וכו'

(iv) ותיקשי

(1) אכן איזהו קושיא קא מקשה לי' ר' יוחנן לריש לקיש

(ד) תירוצ

(i) חלק א'

(1) מכה הוכחת דלינוול ולינוול קובע ר' יוחנן

(א) דבברייתא דמעשה בבני ברק

(i) לקוחות לא הפסידו והן היו מוחזקין

(ii) ובני משפחה הן היו המערערים

(2) והיינו טעמא דהחזיקו הלקוחות בנכסים

(א) מחמת דאפכינהו לחכמים כדאמרן וס"ל דאזלינן בתר השתא

(i) בכדי דעל בני משפחה עליהם הי' להביא ראי'

(ב) ולחכמים לא צריכין לקוחות למייתי אפילו עדי קיום

(i) דהרי קבענו לחכמים דס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(ג) ולר' מאיר דצריכין לעדי קיום

(i) מובן דאכן קיימו לשטרייהו

(3) נמצא דבין לחכמים בין לר' מאיר מיושב הא דהחזקו לקוחות בנכסים

(א) ומובן נמי דהשתא אתיין בני משפחה להביא ראי' דמוכר קטן הי'

(ii) חלק ב'

(1) ברם ר' יוחנן בטיב מקשה לריש לקיש כזה

(א) את ריש לקיש אינך מיפך לשיטות ר"מ וחכמים במשנתנו

(i) כמו שביארנו לעיל לשיטת רשב"ם

(ב) ואמרת

(i) דחכמים הן הם דאמרי דעל מקבל להביא ראי' בעדים

(ii) מחמת דאזלי בתר חזקת נכסים

(ג) עכשיו

(i) מוכרח דבמעשה בבני ברק

(ii) לא הביאו לקוחות עדים דגדול הי'

(iii) דאל"ה האיך מצי בני משפחה לבא עכשיו ולערער

(ד) ואכן תיקשי לך אליבא דחכמים האיך הוחזקו לקוחות בנכסים

(12) תוספות

(א) תוספות מביאין האי לישנא בסיומא דקושיית ר' יוחנן לריש לקיש

(i) "[לדידך] היכא משכחת לה דיביאו היורשין [בני משפחה] עדים שהי' קטן

(ii) ואם לא יוכלו למצוא מאי מערערין היורשים"

(ב) נבאר לתוספות בין למהרש"ל בין למהרש"א

13) מהרש"ל

(א) הקדמה

(i) שלא כשיטת רשב"ם

(ii) ס"ל תוספות דריש לקיש אף הוא מיפך למשנתנו

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש לשיטת רבינו יוסף אליבא דמהרש"ל דמיפוך נמי ר"ל לשיטות במשנה			
ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לרב יוחנן	ר' מאיר לריש לקיש	חכמים לריש לקיש
בטר השתא	בטר השתא	בטר הזקת ממון	בטר השתא
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	אין צריך לקיימו
על מקבל להביא ראיה	על נותן להביא ראיה	על מקבל להביא ראיה	על נותן להביא ראיה
בקיום שטר	בעדים	בעדים	בעדים

(iii) כלומר דס"ל דחכמים הן המה דס"ל על הנותן להביא ראיה בעדים

(iv) מחמת דבטר השתא אזלינן ומודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(ב) השתא

(i) מובן

(1) דבברייתא דמעשה בבני ברק

(2) אליבא דחכמים טעונין בני משפחה להביא ראיה בעדים

(3) נגד חזקת לקוחות דהיא כעין חזקה דהשתא כמו דביארנו

(ii) והיינו טעמא דקא מקשה ר' יוחנן לריש לקיש:

(1) לא מסתבר למימר דמצו בני משפחה להביא ראיה בעדים דמוכר קטן הי'

(2) ותיקשי דמאי הועילו בני משפחה בערעור דלהון

14) מהרש"א

(א) ב' קושיות למהרש"ל

(i) קשיא א'

(1) אמאי מסתבר להו לתוספות דבני משפחה לא יוכלו למצוא עדים דמוכר קטן הי'

(ii) קשיא ב'

(1) לקמן נוכיח דריש לקיש אינו מפך לשיטות משנתנו

(ב) תירוץ

(i) מוכרח שלא כדברי מהרש"ל

(ii) ותוספות בשיטת רשב"ם אזיל בקושיית ר' יוחנן לריש לקיש

(iii) דלשיטה זו חכמים ס"ל דעל מקבל להביא ראיה בעדים מחמת דבטר חזקת ממון אזלי

(iv) וקבענו דלשיטה זו מקשה ר' יוחנן לריש לקיש

(1) "לדידך דלא אפכית למשנתנו ואמרת דחכמים בטר חזקת ממון אזלי

(2) תיקשי האיך הוחזקו לקוחות בנכסים"

(v) והיינו דקאמרי תוספות בלשונם בקושיית ר' יוחנן לריש לקיש

(1) לדידך

- (א) היכא משכחת לה דיביאו [כלומר דיצטרכו היורשין להביא] עדים שהי' קטן
 (ב) ואם לא יוכלו למצוא מאי [הא דקתני דלקוחות נחתי לנכסים ו] מערערין היורשים"

(15) מהרש"א

(א) הקדמה בדרך חזרה

(i) סוגיין התחילה

לפני דאיפוך		
ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב יוחנן	חכמים לריש לקיש
בטר השתא	בטר הזקת ממון	בטר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בעדים	על מקבל להביא ראי' בקיום שטר

(1) בפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש על איזו ראי' איצטריך מקבל להביא אליבא דחכמים

(א) ר' יוחנן אמר ראי' בעדים

(ב) ריש לקיש אמר ראי' בקיום שטר

(ii) סוגיין המשיכה

(1) בקושיא מר' יוחנן לריש לקיש מברייטא דמעשה בבני ברק

(2) דמשמע מינה דראי' בעדים הוא

(iii) ואז המשיכה סוגיין עוד

(1) בקושיית "שאל ריש לקיש לר' יוחנן"

(2) דאותו קושיא מבוססת היתה

(א) על ידיעה חיצונית דריש לקיש

(ב) אשר ר' יוחנן ס"ל אליבא דחכמים דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(iv) ואז המשיכה סוגיין לדון עוד אליבא דר' יוחנן

(1) אלו חכמים ס"ל דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ב) קשיא

(i) הקדמה

(1) איכא גרסאות דמוסיפין מלים "תא שמע" לפני "שאל ר' יוחנן לריש לקיש"

(2) דלכאורה משמעו

(א) דלאחר שהקשה ר' יוחנן ממעשה בבני ברק לשיטת ריש לקיש דס"ל ראי' בקיום שטר

(ב) חזר ריש לקיש להקשות לר' יוחנן למאי דס"ל ר' יוחנן ראי' בעדים

(ii) קשיא

(1) תיקשי על גרסא זו

(א) מאחר

(i) דקושיית ריש לקיש לר' יוחנן

(ii) אינה דנה אלא באלו לר' יוחנן ס"ל חכמים דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ב) באיזו מובן נוגע קושיא זו להא דקאמר ר' יוחנן ראי' בעדים

ג) תירוץ רמב"ן

(i) אכן אין גורסין "תא שמע"

ד) מהרש"א לא ס"ל כרמב"ן כמו שנבאר

16) שיטת מהרש"א על מקשן דתא שמע

א) הקדמה

(i) אכן גורסין "תא שמע"

(ii) מטרת קושיית תא שמע

(1) אינה לברר אי מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו או אין צריך לקיימו

(2) אבל מטרת קושיא זו להוכיח דצריכין למיפך מחלקותם דר' יוחנן וריש לקיש

(3) כלומר

א) דאין פלוגתתם כזה

(i) דר' יוחנן ס"ל ראי' בעדים למ"ד על מקבל להביא ראי'

(ii) וריש לקיש ס"ל ראי' בקיום שטר לאותו מאן דאמר

ב) אלא הכי פלוגתתם

(i) ר' יוחנן ס"ל ראי' בקיום שטר למ"ד על מקבל להביא ראי'

(ii) ריש לקיש ס"ל ראי' בעדים לאותו מאן דאמר

ב) מקשן דתא שמע מוציא מטרה זו מכח אל הפועל

(i) על ידי ביאור קושיית ריש לקיש לר' יוחנן

(ii) דאינה מובנת אי לאו דמפכינן לפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש כדאמרן

17) והי לך שלבי הוכחה זו

א) חלק א'

(i) הוכחת "תא שמע" מתחלת בקושיית "שאל ריש לקיש לר' יוחנן"

(ii) דבי' קא מקשי ריש לקיש

(1) לשיטתך ר' יוחנן

(2) מוכרח

א) דמשנת בר קפרא

ב) דס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

ג) בשיטת ר' מאיר אזיל

(ב) חלק ב'

(i) ואז מקשה מקשן ד"תא שמע" קשיא זו על קושיית ריש לקיש

לפני דאיפוך		
ר' מאיר לכולי עלמא	חכמים לרב יוחנן	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר חזקת ממון	בתר השתא
אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	צריך לקיימו
על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'
בעדים	בעדים	בקיום שטר

(1) מאחר דקא סברת דר' יוחנן ס"ל

(א) דמ"ד דעל מקבל להביא ראי' משמעו ראי' בעדים

(2) יכול להיות דבין ר' מאיר בין חכמים ס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(3) דהרי בפשיטות אוקמינן לפלוגתייהו כזה

(א) ר' מאיר

(i) בתר השתא אזיל

(ii) וס"ל ג"כ דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(iii) והלכך על הנותן להביא ראי'

(ב) חכמים

(i) בתר חזקה אזלי

(ii) והלכך ס"ל דעל מקבל להביא ראי'

(iii) ומצי ג"כ סביר דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(4) נמצא דלר' יוחנן מצי אזל משנת בר קפרא בין לחכמים בין לר' מאיר

(5) משא"כ לשיטת ריש לקיש

(א) דס"ל לחכמים

(i) דבתר השתא אזלי ומודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ii) והלכך לא איצטריך מקבל אלא לקיום שטר כדי להפריך מיגו דנותן

(ב) וס"ל דר' מאיר נמי בתר השתא אזיל

(i) ברם ס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(ii) והלכך על הנותן להביא ראי' בעדים ומקבל לא צריך לקיימו לשטר

(ג) נמצא דלשיטתו לא אתא משנת בר קפרא אלא לשיטת ר' מאיר

(6) ותיקשי

(א) דמשמע מקושיית ריש לקיש

(i) דלדידי' אתיא משנת בר קפרא לכולי עלמא

(ii) אבל לר' יוחנן לא אתיא אלא כר' מאיר

(ב) ונהפוך הוא

(i) דלריש לקיש לא אתיא משנת בר קפרא אלא כר' מאיר

(ii) אבל לר' יוחנן אתיא לכולי עלמא

(ii) שים לב

(1) דלשיטה זו

(א) לא צריכין לקבוע בדחיקות

(ב) דריש לקיש מקשה קושייתו לר' יוחנן

(ג) על סמך איזה ידיעה שלו דר' יוחנן ס"ל דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(2) דהרי לשיטה זו

(א) מקשן דתא שמע איהו גופי' קא מקשי מנין לו לריש לקיש שיטתו דר' יוחנן

(ב) ואכן

(i) ההיא קושיא גופה שלב היא בהוכחת מקשן דתא שמע

(ii) דצריכין למיפך מחלוקת דריש לקיש ור' יוחנן

(iii) כדנבאר בסמוך

(ג) חלק ג'

(i) לתרץ קושיא זו לריש לקיש מוכרח ללכת בשיטת רבינו יוסף כזה:

(1) ראשית

(א) דריש לקיש הי ניהו דקסבר ראי' בעדים למ"ד על מקבל להביא ראי'

(ב) ור' יוחנן הי ניהו דקסבר ראי' בקיום שטר לאותו מאן דאמר

(2) שנית

(א) דאכתי לא עלה על דעת ריש לקיש

(ב) דר' יוחנן מפיך למשנה למימר דר' מאיר ס"ל דעל מקבל להביא ראי'

(ii) בקיצור

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש ברם אכתי ס"ד דר"ל דר' יוחנן אינו מפיך לשיטות במשנה			
חכמים לר' יוחנן	ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לריש לקיש	ר' מאיר לריש לקיש
בטר השתא	בטר השתא	בטר חזקת ממון	בטר השתא
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו	אין צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'
בקיום שטר	בעדים	בעדים	בעדים

(1) לדעת ריש לקיש שיטתו ושיטת ר' יוחנן מסוכמים כזה

(א) ר' יוחנן

(i) חכמים ס"ל על לקוחות להביא ראי' בקיום שטר

(ii) ר' מאיר ס"ל על נותן להביא ראי' בעדים

(iii) נמצא

1. דחכמים בתר השתא אזלי
 a. וקסברי מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו
 2. ר' מאיר נמי בתר השתא אזיל
 a. וקסבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו

(ב) ריש לקיש

- (i) חכמים ס"ל על לקוחות להביא ראי' בעדים
 (ii) ר' מאיר ס"ל על נותן להביא ראי' בעדים
 (iii) נמצא

1. דחכמים בתר חזקת ממון אזלי
 a. ומצי סביר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
 2. ר' מאיר בתר השתא אזיל
 a. ומוכרח דקא סבר דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
 (iii) ועכשיו מובנת קושיית ריש לקיש לר' יוחנן
 (1) דהרי לריש לקיש מצי אתיא משנת בר קפרא בין לר' מאיר בין לחכמים
 (2) משא"כ לר' יוחנן לא אתיא משנת בר קפרא אלא לר' מאיר

(ד) חלק ד'

(i) ומתרץ ר' יוחנן

(1) איפוך

לאחר דאיפוך ר' יוחנן וריש לקיש לשיטת רבינו יוסף ברם לא מיפוך ר"ל לשיטות במשנה			
ר' מאיר לר' יוחנן	חכמים לרב יוחנן	ר' מאיר לריש לקיש	חכמים לריש לקיש
בתר השתא	בתר השתא	בתר השתא	בתר חזקת ממון
צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	אין צריך לקיימו	לא נ"מ אי צריך לקיימו
על מקבל להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על נותן להביא ראי'	על מקבל להביא ראי' בעדים

- (א) ר' מאיר הי ניהו דקסבר על מקבל להביא ראי' בקיום שטר
 (i) דאזל בתר השתא וס"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו
 (ב) חכמים סבירא להו על נותן להביא ראי' בעדים
 (i) דאזלי בתר השתא וס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
 (2) השתא

- (א) מחמת דשיטת חכמים חשיבי כשיטה דכולי עלמא
 (ב) מובן הא דקאמר ר' יוחנן דלדידי אתיא משנת בר קפרא לכולי עלמא

(ה) חלק ה'

(i) הרי הצליח מקשן דתא שמע להוכיח שיטות איפוך וכו' כדאמרן

(ו) חלק ו'

(i) שים לב

- (1) דבמהלך זו קבענו לדעותיהם של ר' יוחנן וריש לקיש על ידי הוכחות ברורות
 - (2) וליכא שום הוכחה למימר דריש לקיש אף הוא מיפך למאן דאמרי במשנתנו
 - (3) וזאת ראי' נגד שיטת מהרש"ל דס"ל דתוספות קא סברי דאף ריש לקיש קא מיפך לשיטות ר' מאיר וחכמים במשנתנו
- (18) תוספות ד"ה ברם נראין דברי רבינו יוסף

(א) תמצית דברי תוספות אשר מהרש"א מבאר אותן להלן

- (i) לאחר דאזלינן בשיטת רבינו יוסף ומפכינן לברייתא דאין נאמנין לפוסלו
- (1) "הא דא"ל ר' יוחנן שאני אומר דברי הכל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
 - (2) לא אמר דבר זה מעולם
 - (3) וכולה סוגיא דלעיל ליתא"

(19) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) הרי לשיטת רבינו יוסף אכן ס"ל ר' יוחנן
- (1) דלחכמים מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
 - (2) ודשיטת חכמים חשיבי "דברי הכל"
- (ii) ואמאי קאמרי דלא אמר דבר זה מעולם
- (ב) תירוץ
- (i) כיוונו למימר דר' יוחנן קאמר
- (1) דליתא (לא הי' בעולם) למאן דאמר
- (א) דר' מאיר הי' ניהו דס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (ב) וחכמים ס"ל דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ג) שאלה

(i) מה כיוונו תוספות באמרם "כולה סוגיא דלעיל ליתא לפי המסקנא"

(ד) תשובה

- (i) כיוונו להני חלקי סוגיין דמביאין למילתייהו דר' יוחנן
- (1) חלק א'

(א) בדמקשי לר' יוחנן מברייתא דאין נאמנין לפוסלו

(ב) וקא מתרץ ר' יוחנן

(i) לעולם חכמים סבירא להו דאין צריך לקיימו

(ii) ושאני האי ברייתא מחמת "אי עדים אלימי"

(ג) ולמסקנא קשה

(i) דהרי מפכינן נמי לההיא ברייתא

(ii) וחכמים הם האומרים אין צריך לקיימו

(ד) ומוכרח דלעולם לא אמר ר' יוחנן דבר זה ד"אי עדים אלימי"

(2) חלק ב'

(א) בדאמרי לר' יוחנן

(i) "והלא משמך אמרו"

1. דר' יוחנן אמר אליבא דחכמים דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו

(ii) והביאו ראי' לזה ממה שהשיב ר' יוחנן לדברי ר' ינאי

(ב) מוכרח נמי לפי המסקנא דלעולם לא אמר דברים אלו

דף קנה.

תד"ה איתמר

(1) הקדמה

(א) חלק א'

(i) זכר מגיע לכלל שנותיו כשהוא בן י"ג

(ii) נקבה מגיעה לכלל שנותי' כשהיא בת י"ב

(ב) חלק ב'

(i) זכר אף לאחר שמגיע לכלל שנותיו

(ii) קטן הוא עד שמביא סימני גדלות או שנעשה סריס

(ג) חלק ג'

(i) כדי למכור בנכסי אביו

(1) רבא אמר רב נחמן ס"ל דאיצטריך שיהא גדול וכן י"ח

(2) רב הונא בר חיננא ס"ל דאיצטריך שיהא גדול וכן כ'

(2) גמרא

(א) שאלת גידל בר מנשיא לפי הבנת מהרש"א

(i) מי שחכים ביותר ויודע בטיב משא ומתן

(ii) באיזה גיל מצי להתחיל למכור בנכסי אביו

(ב) תשובת רבא

(i) מצי מכור כשהוא בכך י"ג

(ג) רבא אמר גם כן

(i) דמי שיש בו שטותא יתירתא לעולם לא מצי מכור

(ד) ההוא דמכר פחות מבן עשרים

(i) וטענו קרוביו דאית בי' שטותא יתירתא

(ii) קא פסיק רבא דזביני' זביני' מחמת דכשמסברי לי' סבר

(iii) שים לב

(1) ראשית

(א) יכול להיות דמסברו לי' וסבר משמעו

(i) דאיניש רגיל הוא דאינו חכים ביותר

(ii) ודלא מצי מכור כשהוא בן י"ג

(ב) ויכול ג"כ להיות דמשמעו

(i) דחכים ביותר

(ii) ודמצי מכור ובלבד שיהא בן י"ג

(2) שנית

(א) אי משמעו דלא חכים ביותר

(i) מצינו להפיק מהאי עובדא דרבא ס"ל באיש רגיל דלא איצטריך שיהא בן כ'

(ii) דהרי אותו איש פחות מבן עשרים הי'

(ב) ברם אי משמעו דחכים ביותר הוי

(i) ליכא למיפק מהאי עובדא מתי איש רגיל מוכר בנכסי אביו

(ה) איכא גרסא בגמרא

(i) דדינא דרבא דבבן י"ח מצי איניש רגיל למכור

(ii) "לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר"

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) תוספות גרסי למלים המודגשות

(i) דס"ל דהא דקאמר רבא בההוא דפחות מבן עשרים

(1) דמסברו לי' וסבר

(ii) משמעו איש רגיל דאינו חכים ביותר

(iii) ובגמרא

(1) קמכווני לההוא עובדא באמרם דמכללא איתמר דלא מצריך רבא שיהא בן כ'

(2) וקא גרסי לההוא עובדא לאחר מימרי' דרבא דאיניש רגיל מוכר בבן י"ח

(4) רשב"ם כמבואר במהרש"א

(א) רשב"ם אינו גורס מלים המודגשות

(i) מחמת דרשב"ם ס"ל דמסברו לי' וסבר משמעו דהי' חכים ביותר

(ii) ומההיא טעמא קא גריס רשב"ם לההוא דפחות מבן עשרים

(1) לאחר עובדא דחכים ביותר

(2) ולא לאחר מימרא דרבא בגמרא דאיניש רגיל מוכר בבן י"ח

(5) מהרש"א

(א) הי לך סייעתא למאן דאמר דההוא דפחות מבן כ' באיניש רגיל משתעי

(i) דאלו בחכים ביותר

(ii) הרי מצי מכור אף בבן י"ג

(iii) ולא הול"ל דהי' פחות מבן עשרים דמשמעו דהי' כמעט בן עשרים

(ב) ברם

(i) אידך מאן דאמר ס"ל דלאו סייעתא היא

(1) דלעולם בחכם ביותר מישתעי

(2) ולא מדייקי בדאמרי דהי' פחות מבן עשרים

(6) גיטין סה.

- (א) אמר רבא ג' מדות בקטן
- (i) הגיעו לעונת נדרים נדריהן נדר
(1) וכנגדן בקטנה חולצת
- (ב) רש"י שם כמבואר בתוספות
- (i) עונת נדרים לקטנה שנה אחת לפני נערות'
(ii) עונת נדרים לקטן בן י"ב
- (ג) רשב"ם ותוספות שם
- (i) קשיא
- (1) לכאורה "כנגדן בקטנה חולצת" משמעו "כנגד עונת נדרים דקטנה" חולצת
(2) ותיקשי דבדוכתא אחרייתא קאמר רבא דקטנה אינה חולצת
- (ii) תירוץ רשב"ם שם כמבואר במהרש"א
- (1) "כנגדן" משמעו כנגד בן י"ב דעונת נדרים דזכר
(2) כלומר נקבה חולצת כשהיא בת י"ב ואינה קטנה

תד"ה מתיב רב זירא

(1) הקדמה

(א) חלק א'

(i) זכר מגיע לכלל שנותיו בבן י"ג

(ב) חלק ב'

(i) זכר גדול מיקרי

(1) כשהגיע לכלל שנותיו ויש לו סימני גדלות

(2) או כשנעשה סריס

(ג) חלק ג'

(i) זכר חשיב סריס כשהוא בן כ' ולא הביא סימני גדלות

(ii) ולהוה אמינא לא איכפת לן דלא הביא סימני סריס

(2) גמרא

(א) למכור בנכסי אביו

(i) איצטריך שיהא גדול ושהגיע לזמן מכירה

(ב) זמן מכירה

(i) בן י"ח אליבא דרבא

(ii) בן כ' לרב הונא בר חיננא

(3) ברייתא דמעשה בבני ברק

(א) מעשה בבני ברק

(i) יורשים (בני משפחה) טענו

(1) דמורישם מכר נכסיו ללקוחות בעוד שהי' קטן

(2) ודאין מכירתו מכירה

(ii) לקוחות טענו דגדול הי' ודמכירתו מכירה

(iii) ורצו לבדוקו למוכר שמת לבדוק אלו היו לו סימני גדלות

(4) תוספות

(א) מצינו לאוקמה לברייתא בב' מהלכים

(i) מהלך א'

(1) בני משפחה מוחזקים היו

(2) ולקוחות תבעו להוציא נכסי מבני משפחה

(א) על ידי בדיקה שתוכיח דמוכר גדול הי'

(ii) מהלך ב'

(1) לקוחות מוחזקים היו

- (2) ובני משפחה תבעו להוציא אותן נכסים מיד לקוחות
- (א) על ידי בדיקה שתוכיח דמוכר לא הגיע לגדלות
- (5) המשך גמרא – מתיב רב זירא
- (א) הקדמה
- (i) לכאורה
- (1) בין לרבא בין לרב הונא בר חיננא
- (2) מוכרח דבמעשה בבני ברק ידעו בבירור דמוכר הגיע לזמן מכירה
- (א) כלומר 18 לרבא ו-20 לרב הונא בר חיננא
- (ii) דאל"ה
- (1) לא יועיל ללקוחות להביא רא' דהיו לו למוכר סימני גדלות
- (2) ולא איצטריך לבני משפחה להביא רא' דמוכר לא היו לו סימני גדלות
- (ב) עכשיו
- (i) בשלמא לרבא ניהא
- (1) דהגם דיודעין דמוכר הגיע לזמן מכירה ד-18
- (2) מ"מ יכול להיות דעוד לא הגיע ל-20
- (3) ומובן דלא מיקרי גדול אי לאו דיש לו סימני גדלות
- (ii) אבל לרב הונא בר חיננא תיקשי
- (1) דמאחר דיודעין דהגיע לזמן מכירה של 20
- (2) הרי
- (א) דסריס הוא וגדול חשיב אף בדלית לי' סימני גדלות
- (3) ואם כן
- (א) במקרה דבני משפחה מוחזקין ולקוחות רוצין לבדוק להוכיח דגדול הי'
- (i) "למה להו לבדוקו" לקבוע דהי' לו סימני גדלות
- (ii) הרי אף בלא סימני גדלות חשיב גדול
- (ב) ובמקרה דלקוחות מוחזקין ובני משפחה רוצין לבדוק להוכיח דקטן הי'
- (i) "כי בדקו לי" [וקבעו דלא היו לו סימני גדלות] מאי הוי" כלומר מאי הועילו
- (ii) הרי אף בלא סימני גדלות חשיב סריס וגדול
- (ג) גרסינן בספרים שלנו "כי בדקו לי' מאי הוי"
- (i) והלכך מוכרח דבעובדא דבני ברק
- (ii) אותן נכסים ביד לקוחות היו ולא ביד בני משפחה
- (6) תוספות
- (א) קשיא כמבואר במהרש"א
- (i) הקדמה

- (1) אף אי לא נודע לן בבירור דהגיע לזמן מכירה בגיל 20
- (א) איצטרכי בני משפחה להוכיח דלא הי' לו סימני גדלות
- (ב) דהרי
- (ג) מחמת דלקוחות מוחזקין היו
- (ד) דנין לטובתן
- (i) מצד המוציא לחבירו עליו הראי'
- (ii) דהגיע מוכר לזמן מכירה בגיל כ'
- (ii) קשיא

- (1) הלכך מנלי' לר' זירא דנודע לן בבירור דהגיע לזמן מכירה בגיל כ'
- (2) אשר בשביל כן מקשה לרב הונא בר חיננא
- (א) דמאחר דמבורר דבן כ' הוא
- (ב) הוברר נמי דהריהו סריס
- (ג) ולא יועיל לבני משפחה להוכיחו דאין לו סימני גדלות

(ב) תירוץ

- (i) אף אי לא נודע בבירור דהגיע לזמן מכירה אכתי קושיית ר' זירא במקומה עומדת
- (ii) דמאחר
- (1) דמכח המוציא מחבירו עליו הראי'
- (2) דנין מספק לטובת לקוחות דהגיע מוכר לזמן מכירה בגיל כ'
- (iii) נדון נמי מספק לטובת לקוחות דסריס הוא
- (iv) ולא יועיל לבני משפחה אף כשמבררין בבדיקה דלא הי' לו סימני גדלות
- (ג) קשיא

(i) לא כדאמרת

(ii) אלא דאכתי תיקשי לן על קושיית ר' זירא

(iii) משום

- (1) דהגם דמספק דנין לטובת לקוחות דמוכר בן כ' הי' והגיע לזמן מכירה
- (2) לא מצינו מספק לשנות מצב דמוכר לסריס
- (iv) עיין בהגהות ר' שמחה מדעסויא בש"ס דפוס עוז והדר

(ד) תירוץ א'

(i) צודק דליכא הוכחה דידעו בבירור דבן כ' הי'

(ii) ואעפ"כ מקשין לרב הונא בר חיננא

(iii) דנוקטין מסתמא דבהאי עובדא ידעו בבירור דהגיע לזמן מכירה

(ה) תירוץ ב' (ריב"ם)

(i) צודק דמחמת המוציא מחבירו עליו הראי' לא משנין מצב דמוכר לסריס

(ii) ברם

(1) בנידון דידן איכא חזקה דמסייע ללקוחות דמוכר בן כ' הי'

(2) דהיינו חזקה דאין עדים חותמין בשטר אא"כ נעשה בגדול

(iii) וריב"ם מייתי ראיות

(1) דע"י בירור מצד ההיא חזקה

(א) לא זו לבד דנוקטין דמוכר בן כ' הי'

(ב) אלא אף זו דנשתנה מצבו להיות סריס

(iv) הלכך מקשה ר' זירא שפיר

(1) דאף אלו לא יודעין בבירור דבן כ' הי'

(2) מ"מ מצד חזקה דאין עדים וכו' נקטינן דבן כ' הוא וסריס הוא

(3) וא"כ כי בדקו לי' ולית לי' סימני גדלות לא יועיל לבני משפחה

(7) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) מאחר דאמרת דמצד חזקה מצינו לשנות מצבו של מוכר לסריס

(1) תיקשי אף לרבא

(2) דמצד חזקה דאין עדים וכו' מוכרח

(א) או דמוכר בן י"ח הי' עם סימני גדלות

(ב) או דבן כ' הי' אף בלא סימני גדלות

(ii) וא"כ

(1) "כי בדקו לי' ולית לי' סימנים מאי הוי"

(2) דכתוצאה מהאי בדיקה מוכרח דבן כ' הי' וסריס

(ב) תירוצ

(i) מאחר דרבא ס"ל דמגיעין לזמן מכירה בגיל 18

(ii) מצי רבא למימר דאיכא עדים דהי' פחות מבן כ'

(iii) והלכך

(1) בדלית לי' סימנים

(2) אותה חזקה לא מציא למילף דבן כ' הוא וגדול מצד היותו סריס

(ג) שאלה

(i) לרבא

(1) האם מוכרחין אנו למימר

(א) דמלבד אותן עדים דפחות מבן כ' הי'

(ב) היו נמי עדים דלא הי' פחות מבן י"ח

(ד) תשובה

(i) במקרה דלקוחות מוחזקין הן

- (1) אף בדליכא עדים דבן י"ח הוי
- (2) מספק נמי נדון דהגיע לזמן מכירה
- (3) מצד המוציא מחבירו עליו הראי'

(ii) ברם

(1) במקרה דבני משפחה מוחזקין הן

(א) מוכרח דאיכא עדים דבן י"ח הי'

(2) דאל"ה

(א) מספק נדון לטובת בני משפחה דלא הגיע לזמן מכירה

(ב) וא"כ אף לרבא הוי להו להקשות

(ג) כי בדקו לי' לקוחות מאי הוי

דף קנה:

תד"ה לא אמרו

(1) גמרא

(א) קודם שהגיע איניש לזמן מכירה בגיל 18 או בגיל 20

(i) לא מצי למכור בנכסי אביו

(1) מחמת דמקרבי דעת' לגבי זווי

(2) ועליל להאביד נכסי אביו בפחות משווה שלהן

(ב) ברם

(i) מעת שנעשה בן י"ג ויש לו סימני גדלות

(ii) מצי להעיד בעניני מטלטלי אבל לא בעניני קרקעות

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) מאי שנא מטלטלין מאי שנא קרקעות

(ב) תירוץ א'

(i) מה שאמרו דאינו מעיד לקרקעות

(ii) משמעו דאינו מעיד על שומת שוויות דקרקעות

(iii) דכיון דמיקרבי דעת' לגבי זווי

(iv) "ישום אותה יותר משווי"

(v) ולכאורה משמעו דישום קרקע בשווה ד' כאלו שווה ה'

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אי מיקרבא דעת' לגבי זווי

(ii) מסתבר להיפוך דישום קרקע בשווה ה' כאלו אינו שווה אלא ד'

(ב) תירוץ

(i) "ישום אותה יותר משווי"

(ii) משמעו דישום לזווי ביותר משווי' וימכור קרקעות בזול ביחס לזווי

(4) המשך תוספות לפי גרסת מהרש"א

(א) תירוץ ב' לגרסת מהרש"א

(i) גדול הפסדו דעדות שלא כראוי לגבי קרקע

(ii) מהפסדו דעדות שלא כראוי לגבי מטלטלין

דף קנו.

תד"ה ולטעמיה

(1) הקדמה

(א) למטלטלין

(i) שתות קני ומחזיר אונאה

(ii) יותר משתות בטל מקח

(ב) לקרקעות

(i) ליכא דין חזרת אונאה

(ii) אבל יש דין ביטול מקח

(1) באונאה יותר משתות למקצת ראשונים

(2) באונאת פלגא לשיטת ר"ת

(2) מחלוקת רב ושמואל

(א) לרב

(i) מודדין שתות ביחס לשוויו דמקח

(ב) לשמואל

(i) מודדין שתות ביחס למקח וגם ביחס למעות

(ג) הלכך

(i) בגוונא

(1) דזבין שווה ה' בו' זוזין

(2) ונתאנה לוקח בחד זוזא

(א) לרב

(i) נתאנה לוקח חמישית שוויו דה'

(ii) ואיכא ביטול מקח

(3) לשמואל

(א) הגם דנתאנה לוקח ביותר משתות לגבי שוויו דה'

(ב) מ"מ לא נתאנה אלא שתות לגבי ו' מעות

(ג) וקנה ומחזיר אונאה

(3) גמרא

(א) אם לא הגיע מוכר קרקעות לזמן מכירה

(i) אין מכירתו מכירה

(1) אף אלו רווח בהאי מכירה

(2) כגון בדקיבל ו' זוזי בעד קרקע דלא הי' שווה כי אם ה'

- 4) תוספות
- (א) לישנא דקושיית תוספות
- (ב) "וא"ת
- (i) גם בגדולים [כלומר במי שהגיע לזמן מכירה] אין ממכרו מכר בכהאי גוונא
- (ii) דהוה לי' ביטול מקח להחזיר אונאה"
- 5) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) מן הנמנע למימר "ביטול מקח להחזיר אונאה"
- (ii) דהרי קבענו בהקדמה דדינים נפרדים הם
- (iii) כלומר
- (1) דבדאיכא ביטול מקח [כלומר באונאה יותר משתות] ליכא חזרת אונאה
- (2) ודבאיכא חזרת אונה [באונאה דאינו יותר משתות] ליכא ביטול מקח
- (ב) תירוץ
- (i) גרסא נכונה הנה אותה דבספרים שלנו
- (1) דהוה לי' ביטול מקח
- (א) כלומר לרב
- (ב) דהרי לגבי שוויות מקח נתאנה חמישית דהיינו יותר משתות
- (2) או מחזיר אונאה
- (א) כלומר לשמואל
- (ב) דאכתי חשיב אונאת שתות דהרי לגבי מעות לא נתאנה אלא שתות
- (ii) ומקשין
- (1) דאפילו לשמואל תיקשי
- (2) דלכל הפחות אף מיהת מחייב להחזיר אונאה
- 6) תירוצי תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) "ויש לומר
- (i) דלאו דוקא נקט חמשה בשיתא"
- (ii) כלומר דבקושטא מדובר
- (1) באופן
- (א) דליכא אונאת שתות לכל הדעות
- (ב) ולא זו בלבד דליכא ביטול מקח אלא אף זו דאינו מחזיר אונאה
- (2) כגון במכר ז' בח'
- (ב) "אי נמי [ראשון]
- (i) דוקא

(ii) ואתי שפיר למה שמפרש ר"ת דאין אונאה לקרקעות [עד פלגא]"

(iii) כלומר

(1) דוקא מיירי בה' בו'

(2) ואע"ג

(א) דבמטלטלין יש ביטול מקח בה' בו' לרב מחמת דאיכא אונאה יותר משתות לגבי שוויו
דמקח

(3) מ"מ בקרקעות ליכא חזרת אונאה

(4) קשיא

(א) צודק דבקרקעות ליכא חזרת אונאה בשום אופן

(ב) ברם תיקשי דביותר משתות מיהת ליבטל מקח

(5) תירוץ

(א) הרי קבענו דהכא דוקא בה' בו' עסקינן

(ב) כלומר באופן דליכא אונאת פלגא

(ג) ולר"ת בקרקעות ליכא אונאה ליבטל מקח עד פלגא

(ג) "אי נמי [שני]"

(i) לא יתבטל לגמרי כיון דליכא יותר משתות"

(ii) האי אי נמי אליבא דשמואל קאי והכי פירושו

(1) לא איכפת לן בסוגיא דידן חזרת אונאה ובלבד שיהא מקחו קיים כשהגיע לזמן מכירה

(2) ואליבא דשמואל באונאת ה' בו' ליכא אלא אונאת שתות לגבי מעות

תד"ה בודקין

(1) הקדמה א'

- (א) קטנה נעשית נערה כשמביאה סימני נערות ואינה פחותה מבת י"ב
- (ב) נוקטין דסימני נערות מגיעין בגיל י"ב
- (ג) והלכך
- (i) לאחר שהגיעה לגיל י"ב בחזקת נערה היא עד שתיבדק ומוצאין דאין לה סימנים
- (ד) והלכך נמי

(1) כשבודקין ומוצאין לה סימנים לאחר שהגיעה לגיל י"ב

(2) נוקטין דכבר נעשית נערה כשהגיעה לגיל י"ב

(2) הקדמה ב'

- (א) נערה נעשית בוגרת כשמביאה סימני בוגרת
- (ב) נוקטין דסימני בוגרת אינן מגיעין עד תום ששה חדשים משנעשית נערה
- (ג) הלכך
- (i) לית לה חזקת בוגרת בהני ששה חדשים
- (ד) והלכך נמי

(i) אי בבדיקה מוצאין סימנין בתוך הני שש חדשים

(1) ואפילו ביום אחרון ("יומא דמישלים שית") של אותן ששה חדשים

(2) אין נוקטין דכבר הביאה סימנים

(א) קודם לכן

(ב) ואפילו מקודם באותו יום דמישלים שית

(3) הקדמה ג'

- (א) קטנה אינה מתקדשת אלא על ידי אביה
- (ב) נערה מתקדשת בין על ידי עצמה בין על ידי אביה
- (ג) בוגרת מתקדשת על ידי עצמה ואינה מתקדשת על ידי אביה

(4) גמרא כמבואר בתוספות

(א) בודקין לקידושין

(i) כלומר

(ii) לאחר שהגיעה לגיל י"ב

(1) אי קיבלה קידושין מראשון ולאח"כ קידשה אביה לשני

(2) אז בודקין לסימנים

(iii) ואי איכא סימנים

(1) נוקטין דכבר היו לה סימנים כשקיבלה קידושין מראשון

(2) ואין קידושי' לשני חלין אפילו מספק

(5) גמרא קידושין עט:

(א) עובדא

(i) קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר

(ii) והרי היא בוגרת עכשיו

(ב) הלכה

(i) חיישינן לקידושי שניהם

(ג) מחמת

(i) דיכול להיות דנעשית בוגרת לפני קידושי אביה

(1) ואז קידושי אביה אינן חלין וקידושי עצמה חלין

(ii) ויכול נמי להיות דנעשית בוגרת לאחר קידושי אביה

(1) ואז קידושי אביה חלין וקידושי עצמה אינן חלין

(ד) מטעם דאינו מעניינו

(i) קובעין דהני קידושי בוגרת ביומא דמישלם שית הוויין

(6) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) מאי שנא גמרא דידן

(1) דאלו היתה נערה בשעת קידושי' לשני

(2) נקטינן דהיתה נמי נערה בשעת קידושי' לראשון

(ii) ומאי שנא היא דמסכת קידושין

(1) דאמרינן דיכול להיות

(א) דבוגרת היתה בשעת קידושין שני בתוך יום דמישלם שית

(ב) ולא היתה בוגרת בשעת קידושין ראשון מקודם באותו יום

(ב) תירוץ

(i) כבר ביארנו

(1) דאע"ג דאיכא חזקת נערות החל כשהגיעה לגיל י"ב

(2) מ"מ ליכא חזקת בוגרת עד תום יומא דמישלם שית

תד"ה ר' אלעזר אומר

- (1) משנה ראשונה
(א) ר' אלעזר
(i) דברי שכיב מרע צריכין קנין כשאר מתנת בריא
(2) גמרא
(א) אמר ר' לוי
(i) שכיב מרע נותן מתנה בקנין ואפילו בשבת
(ii) ולא משום דחיישינן לדברי ר' אלעזר דס"ל דדברי שכיב מרע צריכין קנין אפילו בשבת
(1) דהרי ר' לוי לא ס"ל כר' אלעזר דמצריך קנין בשבת
(iii) אלא כדי שלא תטרוף דעתו עליו
(3) משנה שני'
(א) ר' אליעזר אומר
(i) דברי שכיב מרע בשבת קיימין אף בדלא עשה קנין
(4) תוספות – רבינו תם
(א) שאלה
(i) האם יכול להיות דמשנה ראשונה ושני'
(1) תרוייהו נאמרו אליבא דר' אליעזר
(ii) ובמשנה שני' מבאר ר' אליעזר
(1) דהגם דצריכין קנין למתנת שכיב מרע
(2) שבת יוצא מן הכלל הוא דדבריו קיימין אף בלא קנין
(ב) תשובה
(i) לא
(1) דאי ר' אליעזר דמשנה ראשונה נמי ס"ל דבשבת לא בעיא קנין
(2) אמאי קאמר ר' לוי דר' אליעזר ס"ל דבשבת בעיא קנין אפילו בשבת
(ii) אלא
(1) מוכרח דהני תרי משניות אינן מתאימות
(א) משנה ראשונה
(i) דס"ל דשכיב מרע בעי קנין אפילו בשבת
(ii) ר' אלעזר אמר לה
(ב) משנה שני'
(i) דס"ל דבשבת לא בעי קנין
(ii) ר' אליעזר אמר לה

(iii) ור' לוי לר' אליעזר קא מיהדר

(5) ברייתא

(א) ר' יהודה

(i) ס"ל כמשנה שני'

(ii) וקאמר דר' אליעזר ס"ל

(1) דבשבת דבריו קיימין בלא קנין

(2) אבל בחול אין דבריו קיימין בלא קנין

(ב) ר' מאיר

(i) לא ס"ל כמשנה שני'

(ii) וקאמר דר' אליעזר ס"ל

(1) דבחול דבריו קיימין בלא קנין

(2) בשבת אין דבריו קיימין בלא קנין

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) דלמא רב לוי אכן ס"ל

(1) דמשנה ראשונה ושני'

(א) תרוייהו נאמרו אליבא דר' אליעזר

(2) ובמשנה שני' מבאר ר' אליעזר

(א) דהגם דצריכין קנין למתנת שכיב מרע

(ב) שבת יוצא מן הכלל הוא דדבריו קיימין אף בלא קנין

(ii) והא דקאמר ר' לוי דר' אליעזר מצריך קנין אפילו בשבת

(1) לר' אליעזר דברייתא אליבא דר' מאיר כיוון

(ב) תירוץ

(i) מסתברא דרב לוי כיוון למשנה ולא לברייתא

(7) תוספתא פרק י' הובא בתוספות

(א) אמר ר' אליעזר

(i) מעשה בהאי מרוני שכיב מרע דעשה מתנת שכיב מרע בקנין

(ב) ר' מאיר

(i) בד"א בחול אבל בשבת לא יעשה ואם עשה עשוי

(ג) ר' יהודה

(i) בד"א בשבת אבל בחול לא יעשה ואם עשה עשוי

(8) הקדמה

(א) נעיין בסדר מימרא דתוספתא

(ב) בפשיטות מסתבר לאוקמה לצורה דתוספתא כזה

שורה א'	בד"א	דיש דין דשורה זו (שורה א')	היינו ביום א'
שורה ב'	אבל	ביום ב	לא יעשה [דין דשורה א']
שורה ג'	ואם	ביום ב' אפ"ה עשה דין דשורה א'	עשוי בדיעבד

(ג) דהיינו

(i) בשורה ב' מפרשין מתי ליתי' לדין דשורה א'

(ii) ובשורה ג' מפרשין

(1) דאם עשה מישהוא כנגד דינו דשורה ב'

(2) אז מעשהו קיים מיהת בדיעבד

(9) שיטת ריב"ם בתוספתא

(א) מגרסת תוספתא שלפנינו

(i) משמע דדינו של שורה א' הינו "צריך קנין"

(ב) נמצא

(i) דהכי משמעו דתוספתא לר' מאיר

בד"א	דצריך קנין	היינו בחול
אבל	בשבת	לא יעשה קנין
ואם	בשבת אפ"ה עשה קנין	עשוי בדיעבד

(ii) והכי משמעו דתוספתא לר' יהודה

בד"א	דצריך קנין	היינו בשבת
אבל	בחול	לא יעשה קנין
ואם	בחול אפ"ה עשה קנין	עשוי בדיעבד

(ג) ומובן קושיית מהרש"א

(i) דשיטת ר' מאיר סותר לשיטת ר' מאיר אליבא דר' אליעזר בגמרא דידן

(1) דהרי בגמרא דידן מצריך ר' מאיר קנין בשבת אליבא דר' אליעזר

(ii) ושיטת ר' יהודה סותר לשיטת ר' יהודה אליבא דר' אליעזר בגמרא דידן

(1) דהרי בגמרא דידן מצריך ר' יהודה קנין בחול אליבא דר' אליעזר

(ד) תירוצ' מהרש"א

(i) צריכין לתקן לגרסא בתוספתא ע"י הפוך שבת לחול וחול לשבת כזה

(1) לר' מאיר

בד"א	דצריך קנין	היינו בשבת
אבל	בחול	לא יעשה קנין
ואם	בחול אפ"ה עשה קנין	עשוי בדיעבד

(2) לר' יהודה

בד"א	דצריך קנין	היינו בחול
אבל	בשבת	לא יעשה קנין
ואם	בשבת אפ"ה עשה קנין	עשוי בדיעבד

(10) המשך תוספות

(א) שיטת ר"י

(i) דינו דשורה א' בטבלא הנו דלא צריך קנין

(ב) עכשיו

(i) אם תשתמש בהני שינויי גרסאות דריב"ם

(ii) ואל תשנה אלא דינו דשורה א'

(iii) תצאנה לך הני שיטות

(1) לר' מאיר

בד"א	דלא צריך קנין	היינו בשבת
אבל	בחול	לא יעשה בלא קנין [כלומר דצריך קנין]
ואם	בחול אפ"ה לא עשה קנין	עשוי בדיעבד

(2) לר' יהודה

בד"א	דלא צריך קנין	היינו בחול
אבל	בשבת	לא יעשה בלא קנין [כלומר דצריך קנין]
ואם	בשבת אפ"ה לא עשה קנין	עשוי בדיעבד

(ג) ברם שורה א' בהני טבלאות

(i) אינן מתאימות לגמרא דידן

(ii) דאית לה דר' מאיר מצריך קנין בשבת ור' יהודה מצריך קנין בחול

(ד) הלכך איצטריך למיהדר לגרסא ראשונה דתוספתא ע"י היפוך חזרה משבת לחול ומחול לשבת כזה

(1) לר' מאיר

בד"א	דלא צריך קנין	היינו בחול
אבל	בשבת	לא יעשה בלא קנין [כלומר דצריך קנין]
ואם	בשבת אפ"ה לא עשה קנין	עשוי בדיעבד

(2) לר' יהודה

בד"א	דלא צריך קנין	היינו בשבת
אבל	בחול	לא יעשה בלא קנין [כלומר דצריך קנין]
ואם	בחול אפ"ה לא עשה קנין	עשוי בדיעבד

(ה) ברם שים לב

(i) דאע"ג דשורות א' וב' מתאימות לסוגיא דילן

(ii) מ"מ

(1) אכתי שורה ג' אינה מתאימות לסוגיין

(2) דאית לה דאף בדיעבד ר' מאיר מצריך קנין בשבת ור' יהודה מצריך קנין בחול

(11) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) אלא מוכרח

(i) דהגם דמסתבר למימר

(1) דמשמעו דאם עשה בשורה ג' היינו

(א) "אם שכיב מרע עשה

(ב) מה שעל ידי שורה א' לא הי' לו לעשות"

(ii) בנידון דידן משמעו

(1) "אם עשה שכיב מרע כמו שמצווה עליו בשורה א'

(2) כלומר

(א) דעשה קנין בשבת לר' מאיר

(ב) ועשה קנין בחול לר' יהודה

(3) ואז משמיענו שורה ג' דמעשהו קיימת

(iii) והכי פירושו דתוספתא

(1) ר' מאיר

היינו בחול	דלא צריך קנין	בד"א
לא יעשה בלא קנין [כלומר דצריך קנין]	בשבת	אבל
עשוי בדיעבד	בשבת עשה קנין	ואם

(2) ר' יהודה

היינו בשבת	דלא צריך קנין	בד"א
לא יעשה בלא קנין [כלומר דצריך קנין]	בחול	אבל
עשוי בדיעבד	בחול עשה	ואם

(iv) נמצא

(1) דשורה ג' יש בו קצת דוחק

(2) דהרי

(א) אינה מתאימה לפשטות משמעו דשורה ב'

(ב) אשר לכתחילה נמי עושין בקנין

(ב) בדרך חזרה שים לב

(i) דלהיא שיטת תוספות איתנה ב' נקודות מרכזיות

(1) ראשית

(א) "לא יעשה" משמעו "לא יעשה בלא קנין"

(2) שנית

(א) משמעו ד"אם עשה" בשורה ג'

(ב) היינו דאם שכיב מרע עשה מה שציווה אותו שורה ב'

(ג) כלומר דעשה קנין

(ג) עכשיו

(i) תוספות אינן מציעין שיטה זו אלא לר' יהודה

(ii) ואפ"ה נוקט מהרש"א בפשיטות

(1) דתוספות כיוונו לאוקמי ההיא שיטה אף לר' מאיר כמו שקבענו

(iii) ברם מהרש"ל

- (1) אינו מוקים להיא שיטה אלא לר' יהודה
(2) ומדגיש דהני ב' נקודות מרכזיות לא קאי לר' מאיר
(12) הי לך מהלך אפשריות בביאור דברי מהרש"ל
(א) יכול להיות דמהרש"ל עדיף לי' לאוקמי לר' מאיר כזה

בד"א	דעושה בין בקנין בין שלא בקנין	היינו בחול
אבל	בשבת	לכתחילה לא יעשה שום מתנה אפילו בקנין משום דאין קונין בשבת
ואם	בשבת עשה קנין	עשוי בדיעבד

(ב) שים לב דלמהלך זו

(i) אתי שפיר

- (1) דמשמעו ד"אם עשה" בשורה ג' הנו דאם עשה שלא כמצווה עליו בשורה ב'
(2) ומתאימות שורות ב' וג':

(א) דבשבת אין עושין שום מתנה לכתחילה

(i) מחמת דאינה קיימת אלא בקנין

(ii) ואין קונין בשבת

(ב) אבל בדיעבד אם עשה עשוי ובלבד שעשה בקנין

(ג) קשיא

(i) אמאי לא ניחא לי' למהרש"ל לאוקמי לר' יהודה בשיטה דומה כזה

בד"א	דעושה בין בקנין בין שלא בקנין	היינו בשבת
אבל	בחול	לכתחילה לא יעשה שום מתנה בין בקנין בין שלא בקנין
ואם	בחול עשה קנין	עשוי בדיעבד

(ii) תירוץ

(1) מן הנמנע למימר לכתחלה אין עושין שום מתנת שכיב מרע בחול

(13) אגב אורחא

(א) עיין בתוספות

(i) לפרטי סברא דאין קנין לאחר מיתה

(1) אשר מכח ההיא סברא

(2) מצינו למימר דגורם שבחול לא יעשה קנין במתנת שכיב מרע

(ii) ולפרטי סברא "הוי כאלו אמר מהיום אם לא יחזור בו"

(1) אשר מכח ההיא סברא

(2) מצינו למימר דעומדת בניגוד לסברא דאין קנין לאחר מיתה

(iii) ולפרטי סברא דאין קונין בשבת

(1) אשר מכח ההיא סברא

(2) מצינו למימר דגורם דבשבת לא יעשה קנין במתנת שכיב מרע

דף קנז.

תד"ה אמר רב יוסף

(1) הקדמה

- (א) מלוה שהלוה בשטר גובה ממשועבדים
(ב) כלומר גובה מנכסים שהיו ללוה בשעת ההלוואה ושלאח"כ מכרן ללוה ללקוחות

(2) גמרא

(א) איבעיא

- (i) אי כתב ליה "דאיקני"
(ii) כלומר דשיעבד למלוה אף נכסים אשר יקנה ליה לאח"כ
(iii) מי גבי מלוה אף מהני נכסים

(ב) השתא

- (i) אותן נכסים דקנה לאח"כ לא היו בעולם בשעת הלוואה
(ii) מיהו
(1) לר' מאיר דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
(2) לא מיבעיא לן
(3) דבפשיטות משעבד דבר שלא בא לעולם
(iii) ולא מיבעיא לן אלא לרבנן דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
(1) ולדידהו מיבעיא

(א) היכא דאמר ליה "דאיקני"

(ב) מי קא משעבד נכסים דאכתי לא באו לעולם

(ג) קשיא ממשנה ד"זה היל' פקח" בכתובות

(i) משנה

(1) אי אמר ליה "דאיקני" ולאח"כ קנה ליה נכסים ממלוה שלו

(2) חוזר מלוה וגובה מהני נכסים

(ii) ותיקשי דתיפשוט מינה דלוה מצי משעבד לנכסים שבאו לו אחר כן

(ד) תירוצ

(i) אי מהא לא תיפשוט

(ii) דבכתובות הגם דקנה ליה להני נכסים

(iii) מ"מ לא מכרן ללוקח ולא הורישן ליורש

(iv) "כי קא מיבעיא לן דאיקני קנה ומכר דאיקני קנה והוריש"

(ה) קשיא ממשנה דידן

(i) משנה

- (1) ראובן לוח' דאמר דאיקני למלוה שלו
- (2) ולאח"כ נפל הבית על ראובן ועל יעקב אביו
- (3) אז

(א) בגוונא דידוע לן דיעקב מת ברישא

- (i) נמצא דראובן ירשו ליעקב רגע לפני שמת ראובן
 - (ii) וכשמת ראובן חזר והוריש מיד להני נכסים ליורשיו
- (ב) מצי מלוה לגבות חובו מאותן נכסים דביד יורשי ראובן הן
- (ii) שים לב

(1) דבגוונא זו איתנהו

- (א) דאיקני – דהרי לוח' אמר דאיקני למלוה שלו
 - (ב) קנה – דהרי ראובן קנה להני נכסים בירושה מיעקב אביו
 - (ג) והוריש – דהרי הוריש ראובן לנכסים ליורשיו
 - (ד) מיד – דהרי ראובן לא החזיק להני נכסים אלא לרגע לפני שמת
- (2) ולקמן נבאר מאי איכפת לן אי הוריש מיד או לאחר זמן

(iii) קשיא

- (1) אמאי לא איפשיטא איבעיא דלן ממשנה זו
- (2) דהרי הוכחנו דמצינו לקבוע מינה דגובה בע"ח באיקני קנה והוריש

(ו) תירוץ

(i) יכול להיות

- (1) דמשנה דידן לא אתיא אלא כר' מאיר
- (א) דס"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם
- (2) משא"כ חכמים ס"ל דאיקני קנה והוריש לא משתעבד

(3) תד"ה אמר רב יוסף

(א) הקדמה

(i) עובדא דרב נחמן

- (1) ראובן לוח' דאמר דאיקני למלוה שלו
- (2) ראובן אף מלוה הי' לפלוני לוח' אחר

(ii) הלכה

- (1) כשמת ראובן וגובין יורשין דידי' לנכסי לוח' פלוני
- (2) הדר מלוה דראובן וגובה לאותן נכסים מיורשי ראובן

(iii) נבאר להלן

(1) דלהבנת מהרש"ל

(א) בהאי עובדא דרב נחמן

- (ב) איתא דאיקני – דהרי אמר ראובן דאיקני
 (ג) ברם ליכא והוריש
- (i) דהרי יורשי ראובן גבו לנכסי דלוה פלוני במישרין מלוה פלוני ולא מראובן
 (2) אבל להבנת מהרש"א
- (א) בהאי עובדא דרב נחמן איכא נמי והוריש
 (i) דמצד שיעבוד דהי' לראובן עוד בחייו על נכסי לוח פלוני
 (ii) חשיב כאלו ראובן הוא עצמו
 1. גבה לנכסי דהאי לוח פלוני
 2. והורישם ליורשין דידי'
- (ב) שיטת מהרש"ל
 (i) חלק א'
 (1) תד"ה אמר רב יוסף ותד"ה דאיקני קנה ומכר
 (2) תרי דיבורים נפרדין הן
 (ii) חלק ב'
 (1) לישנא דתוספות לגירסת מהרש"ל
 (א) תד"ה אמר רב יוסף
 (i) "לא הוי מצי להביא ראי' מרב נחמן...
 (ii) מתניתין עדיף לי'
 (ב) תד"ה דאיקני קנה ומכר מהו
 (i) אליבא דר' מאיר דקאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
 1. לא קמיבעיא לי' כדמפרש בסמוך
 (ii) וא"ת
 1. אימור דאמר ר' מאיר כגון פירות דקל דעבידי דאתו
 2. הני לא עבידי דאתו שיקנה נכסים וימכור"
 (iii) חלק ג' הבנת מהרש"ל בתוספות ד"ה אמר רב יוסף
 (1) קשיא
 (א) בעוד דמקשין בגמרא ממשנה דזה הי' פיקח בכתובות
 (i) בדאכתי לא אסיק אדעתיהו דעלינו לחלק
 1. בין דאיקני וקנה
 2. לבין איקני קנה והוריש ואיקני קנה ומכר
 (ב) אמאי לא הקשו דמצינו ליפשוט לאיבעיא דלן מעובדא דרב נחמן
 (i) דהרי
 1. לפי הבנת מהרש"ל

2. אותו עובדא נמי לית בי' והוריש או מכר

(2) תירוץ

(א) עדיפי להו למיפשט לאיבעיא ממשנה דכתובות מלמפשטי' ממימרא דאמורא

(iv) חלק ד' הבנת מהרש"ל בתוספות ד"ה דאיקני

(1) לאחר דמסקי

(א) דלית למיפשט לאיבעיא דלן ממשנה דכתובות

(ב) מחמת דלא איבעיא לן אלא בקנה ומכר או קנה והוריש

(2) מתחילין בתוספות דיבור המתחיל חדש ("דאיקני קנה ומכר מאיר")

(3) ומקשין

(א) השתא דקבענו דלא איבעיא לן אלא בקנה ומכר או קנה והוריש

(ב) אמאי אמרת דלר' מאיר ליכא למיבעיא לן

(ג) הרי ר' מאיר לא קאמר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא בעבידי דאתו

(ד) והרי לאו עבידי דאתו הוא

(i) אשר

1. לזה יאמר דאיקני

2. ושל"ח"כ יקנה

3. ול"ח"כ יוריש או ימכור

(4) שיטת מהרש"א

(א) חלק א'

(i) תד"ה אמר רב יוסף ותד"ה דאיקני קנה ומכר חד דיבור הן

(ii) וקאי לאחר דמסקי

(1) דליכא למיפשט לאיבעיא ממשנה דכתובות

(2) מחמת דלא איבעיא לן אלא בקנה ומכר קנה והוריש

(ב) חלק ב'

(i) לישנא דתוספות לגירסת מהרש"א

(1) תד"ה אמר רב יוסף

(א) "לא הוי מצי להביא ראי' מרב נחמן... [משום]

(ב) [ד]מתניתין עדיף לי' תד"ה דאיקני קנה ומכר מהו והוריש מיד

(ג) [רבנותא יתירה היא

(ד) ולבסוף קא מסקי דלא מצי למיפשט בעיין לא ממתניתין ולא מרב נחמן

(ה) משום

(i) דתרוייהו אתיא אליבא דר' מאיר]

(ii) [ו]אליבא דר' מאיר דקאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

(iii) לא קמיבעיא לי' כדמפרש בסמוך

(1) וא"ת

(i) אימור דאמר ר' מאיר כגון פירות דקל דעבידי דאתו

(ii) הני לא עבידי דאתו שיקנה נכסים וימכור"

(ג) חלק ג'

(i) והכי פירושו

(ii) קא מקשי תוספות

(1) השתא דמסקינן דליכא למיפשט בעיין ממשנה דכתובות

(א) מחמת דלא איבעיא לן אלא בקנה ומכר או קנה והוריש

(2) במקום למיפשט לאיבעיא ממתניתין – כלומר ממשנה דידן

(iii) אמאי

(1) לא איפשיטי לאיבעיא דאיקני קנה והוריש מעובדא דרב נחמן

(2) דהרי

(א) לשיטת מהרש"א

(ב) עובדא דרב נחמן חשיב דאיקני וקנה והוריש כמו דביארנו לעיל

(iv) והכי קא מיתרצי

(1) צודק דעובדא דרב נחמן נמי קא חשיב דאיקני קנה והוריש

(2) ברם

(א) מתניתין עדיפי לי' דמיירי בדאיקני וקנה והוריש מיד

(ב) וחידוש יתירה היא

(i) דאף בקנה והוריש מיד משתעבדי נכסי

(ii) דקנה והוריש מיד לא עבידי דאתו ביחס לקנה והוריש סתם

(v) ומקשין

(1) לאח"כ כדמתרצי דליכא למיפשט לאיבעיא ממשנה דידן דאתיא כר' מאיר

(2) אמאי לא הדרי ומקשי למיפשט מעובדא דרב נחמן

(vi) ומתרצין

(1) אף עובדא דרב נחמן מצינו לאוקמי' אליבא דר' מאיר

(vii) ומקשין

(1) דביחס לדינא דר' מאיר חשיבי משנה דידן ור' נחמן תרווייהו דלא עבידי דאתו

(2) וא"כ

(א) אמאי אמרת דלר' מאיר ליכא למיבעיא לן

(ב) הרי ר' מאיר לא קאמר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא בעבידי דאתו

(ג) והני לאו עבידי דאתו

ד) שיטה זו מתאימה ללשון תוספות ישנים

דף קנז:

תד"ה גובה את הקרן

(1) הקדמה א'

(א) בעל חוב מצי לגבות חובו

(i) או מן הלוה מבני חרי דאכתי בידי לוה הם

(ii) או מלקוחות מנכסים דקנו אותן מן הלוה לאחר ההלוואה

(2) הקדמה ב'

(א) לוקח (לוקח ראשון) שקונה נכסים מן לוה לאחר ההלוואה

(ב) והניח בידי לוה בני חרי דאותו לוקח ראשון לא קנה אותן

(ג) מצי טעין "הנחתי לך מקום לגבות"

(ד) אשר בכך צריך מלוה לגבות מקודם

(i) מבני חרי דאכתי בידי לוה הם

(ii) ומנכסים דמכרן לוה ללוקח שני לאחר שמכר נכסים ללוקח ראשון

(3) הקדמה ג'

(א) עיין בדיבור המתחיל שלפני זה

(ב) דמיבעיא לן אלו באמירת "דאיקני" מצי לוה לשעבד למלוה נכסי דיקנה לוה לאחר הלוואתו

(4) גמרא

(א) לוקח ראשון שקנה נכסים באחריות מן לוה ודלאח"כ טורפה בעל חוב דלוה

(ב) מצי לגבות

(i) קרן שהפסיד

(1) מבני חרי דלוה ומן לוקח שני

(ii) שבח שהפסיד

(1) מבני חרי

(2) אבל לא מלוקח שני

(א) משום דשבח דמצי לוקח ראשון להפסיד

(ב) לא קצוב הי' בעת שקנה לוקח שני לנכסיו מן לוה

(5) תוספות

(א) קשיא

(i) בנידון דגמרא

(1) מוכרח דאיתנהו לבני חרי ולוקח שני

(2) דהרי אמרת דמצי לוקח ראשון לגבות את הקרן מן בני חרי ומן לוקח שני

(ii) ותיקשי

- (1) אמאי הצליח מלוה לגבות מן לוקח ראשון כל עיקר
- (2) הוי לי' ללוקח ראשון למיטען "הנחתי לך מקום לגבות מבני חרי ומן לוקח שני"
- (6) מהרש"ל ומהרש"א קא מיפליגי
- (א) בהבנת תירוצו של תוספות דידן
- (ב) ובנקודה דקא מיפליגי תוספות דידן בתוספות בבבא מציעא
- (7) מהרש"ל
- (א) לישנא דתירוצן של תוספות:
- (i) "ואפילו דאיקני קנה ומכר משתעבד
- (ii) משתעבד כבר לוקח לבעל חוב"
- (ב) והכי פירושו
- (i) לוקח ראשון לא מצי למיטען הנחתי לך מקום לגבות
- (1) אלא לגבי נכסים דהיו בידי לווה בעת שקנה לוקח ראשון לנכסיו
- (ii) משא"כ בעובדא דידן
- (1) אותן נכסים (נכסים מאוחרים)
- (א) דעכשיו בני חרי הן ואותן דנכסים דעכשיו בידי לוקח שני הן
- (ב) לא קנה אותן לווה אלא לאחר שקנה לוקח ראשון לנכסיו
- (2) והגם
- (א) דאלו סבירא לן דאיקני קנה ומכר משתעבד
- (ב) מצי בע"ח לגבות מאותן נכסים מאוחרין
- (3) מכל מקום
- (א) לפני שקנה לווה להני נכסים מאוחרים
- (ב) "משתעבד כבר לוקח לבעל חוב"
- (ג) כלומר
- (i) כבר התחיל שיעבודו של מלוה על נכסי לוקח ראשון
- (ii) לגבות ממנו תחלה
- (ד) והלכך לא מצי לוקח ראשון למימר "הנחתי לך מקום לגבות"
- (ג) ברם
- (i) תוספות בבבא מציעא פליגי אשיטת תוספות דידן
- (ii) וס"ל
- (1) דלוקח ראשון מצי טעין הנחתי לך מקום לגבות אף לגבי נכסים מאוחרים
- (א) דלית לי' למלוה מין שיעבוד זה על נכסי ראשון
- (ב) אשר בגללו לא מצי לוקח למיטען "הנחתי וכו'"
- (8) מהרש"א

(א) דוק בלישנא דתירוצן של תוספות לפי גרסא דתוספות ישנים:

(i) "כבר לקח הבעל חוב כל שיעבודו"

(ב) והכי פירושו

(i) מיירי

(1) בדלא קנה לוח לאותן בני חרי ולנכסי דקנה לוקח שני

(2) עד לאחר שטרף מלוח נכסיו דלוקח ראשון

(ii) ומסתבר

(1) דהגם

(א) דאלו סבירא לן דאיקני קנה ומכר משתעבד

(ב) מצי בע"ח לגבות מאותן נכסים מאוחרין

(2) מכל מקום

(א) משום ד"כבר לקח הבעל חוב כל שיעבודו"

(ב) לא מצי לוקח ראשון לתבוע

(i) דבעל חוב יחזיר נכסים שגבה מכבר

(ii) ולגבות במקומם מבני חרי או לוקח שני

(ג) ברם

(i) תוספות בבבא מציעא פליגי אשיטת תוספות דידן

(ii) והיינו טעמא

(1) דבנידון דלוקח שני קנה נכסיו לאחר דמלוח כבר טרף נכסי דלוקח ראשון

(2) הרי בשעה שקנה שני לנכסיו כבר קצוב הי' הפסד שבה דלוקח ראשון

(3) והוי לי' ללוקח ראשון לגבות אף שבה דילי' מן לוקח שני

(iii) ומחמת דמשנה ס"ל דלא מצי לגבות לשבח מן לוקח שני

(1) מוכרח דבנידון דידן קנה לוקח שני לנכסיו לפני טריפת מלוח מן לוקח ראשון

דף קנח.

תד"ה ובית הלל אומרים

(1) משנה

(א) רישא

(i) נפל הבית עליו ועל אשתו

(ii) בית שמאי אומרים יחלוקו

(iii) בית הלל אומרים נכסים בחזקתן

(ב) סיפא

(i) נפל הבית עליו ועל אמו

(1) תנא קמא

(א) בית שמאי ובית הלל תרוייהו ס"ל דיחלוקו

(2) ר' עקיבא

(א) בית הלל ס"ל נכסים בחזקתן דומיא דרישא

(ב) ור' עקיבא גופי' כבית הלל ס"ל דנכסים בחזקתן

(ii) שים לב ללשונו דר' עקיבא בסיפא

(1) "מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן"

(2) גמרא

(א) ברישא

(i) נכסים בחזקתן לבית הלל

(ii) משמעו

(1) בחזקת יורשי אשה אליבא דחד מאן דאמר

(2) בחזקת יורשי הבעל אליבא דאידיך מאן דאמר

(3) יחלקו לעוד מאן דאמר

(ב) בסיפא

(i) נכסים בחזקתן לבית הלל אליבא דר' עקיבא

(ii) משמעו

(1) בחזקת יורשי אם אליבא דחד מאן דאמר

(א) משום דהחזקה נחלה באותו שבט

(2) בחזקת יורשי הבן אליבא דאידיך מאן דאמר

(א) משום

(i) דבן ראוי ליורשה יותר מיורשי האם

1. דהרי היכא דאיכא בין בן בין יורשי האם

2. יורש בן לנחלתה ולא יורשי אם

(ii) והלכך

1. במשנה דידן נקטינן

a. דהיא מתה מקודם וירשה בנה

2. ולא נקטינן

a. דהוא מת מקודם וירשוה יורשי האם

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) אליבא דת"ק דסיפא דב"ה ס"ל דבנפל הבית עליו ועל אמו יחלוקו

(ii) מאי שנא רישא

(1) דס"ל לב"ה בנפל הבית עליו ועל אשתו

(2) דנכסים בחזקת יורשי האשה ולא קאמר יחלוקו

(iii) שים לב

(1) דבמקום אחר מבאר מהרש"א

(2) אמאי לא מקשין כעין קושיא זו

(3) אף למ"ד דקאמר דברי שא ס"ל בית הלל דנכסים בחזקת יורשי הבן

(ב) תירוץ א'

(i) שאני רישא משום דירושת הבעל אינה אלא דרבנן

(ii) ושאני סיפא דבין ירושת יורשי האם בין ירושת הבן דאורייתא הן

(ג) תירוץ ב'

(i) שאני רישא משום דירושת הבעל אינה מחמת קורבה

(ii) ושאני סיפא דבין ירושת יורשי האם בין ירושת הבן מחמת קורבה הן

(4) קושיית ר' אלחנן על תירוץ א' כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה א'

(i) שאלה

(1) ברישא כשנפל הבית עליו ועל אשתו

(2) האם ידון ר' עקיבא כבית הלל או כבית שמאי

(ii) תשובה

(1) לכאורה

(א) באמרו בסיפא "מודה אני בזה כבית הלל"

(ב) כיוון ר' עקיבא למימר

(i) הגם דברי שא סבירא לי כבית שמאי דיחלוקו

1. מחולק אני על תנא קמא דקאמר לב"ה בסיפא דיחלוקו

2. וסבירא לי

a. דבית הלל בסיפא קאמרי נכסים בחזקתן

b. ואני לעצמי ס"ל כבית הלל בסיפא

(ii) וזאת במקביל לרש"י בב"מ דר' עקיבא שמותי הוא

(ב) הקדמה ב'

(i) מאחר דר' עקיבא ס"ל כבית שמאי ברישא

(1) לכאורה ר' עקיבא הי ניהו אותו תנא דמילף לן שיטות ב"ה וב"ש ברישא

(2) כלומר

(א) נכסים בחזקתן לבית הלל

(ב) יחלוקו לבית שמאי

(ג) הקדמה ג'

(i) מאחר דבסיפא

(1) קא פליג ר' עקיבא על ת"ק דילי' דס"ל לב"ה דיחלוקו

(2) ומוסיף ר' עקיבא שהוא לעצמו ס"ל לב"ה דאמרי נכסים בחזקתן

(ii) מוכח דר' עקיבא הי ניהו אותו תנא דמילף לן שיטת ת"ק בסיפא

(ד) הקדמה ד'

(i) נודע לן ממקום אחר דר' עקיבא ס"ל דירושת הבעל דאורייתא

(ii) ולית לן טעמא למימר דידיע לי' לר' עקיבא

(1) דבית הלל פליגי על שיטתו לגבי ירושת הבעל

(2) ודסבירא דירושת הבעל דרבנן

(ה) קשיא על תירוץ א'

(i) מאחר דר' עקיבא הוא דמילף דינן דבית הלל בין ברישא בין בסיפא

(ii) לא מצינו עוד למיזל בשיטת תירוץ א' דלעיל

(1) דשאני רישא מסיפא

(2) דברישא בירושת הבעל משתעי דאינה אלא דרבנן

(ו) תירוץ דר' אלחנן

(i) צודק דקבענו דר' עקיבא אכן ס"ל דברישא יחלוקו

(ii) ברם יכול להיות

(1) דטעמי' לאו משום דס"ל כבית שמאי

(2) אלא משום דס"ל

(א) שלא כמשנה דידן

(ב) דב"ה נמי קאמרי יחלוקו

(3) משום הא גופה

(4) דלשיטתו ס"ל ב"ה דירושת בעל דאורייתא היא

(iii) והלכך

(1) ר' עקיבא אינו תנא דמתני לרישא

(2) ובמקומו איתני רישא על ידי תנא דקפליג אר' עקיבא וס"ל דירושת הבעל דרבנן הוא

(ז) שים לב

(i) דכשמנמק מהרש"א תירוץ זו קאמר דר' עקיבא ברישא קסבר "יחלוקו כבית שמאי"

(ii) וכוונתו

(1) דס"ל כבית שמאי במשנה

(א) כפי שהוא מיתנית אליבא דאידיך תנא דס"ל ירושת הבעל דרבנן הוא

(2) ברם בקושטא ס"ל ר' עקיבא דבית הלל יחלוקו קאמרי

(5) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) עכשיו

(i) ניהדר לרישא דמשנה

(1) אליבא דאותה תנא דבשיטת תירוץ א' אזיל וס"ל דירושת הבעל דרבנן

(2) או אף אליבא דר' עקיבא אי אזיל בשיטת תירוץ ב'

(ii) כלומר דבית הלל ס"ל נכסים בחזקתן

(ב) לשיטת מאן דאמר בסיפא לבית הלל אליבא דר' עקיבא

(i) דנכסים בחזקת יורשי האם ולא בחזקת יורשי הבן משום דהוחזקה נחלה באותו שבט

(ii) ניהא דברי שא ס"ל ב"ה בחזקת יורשי אשה ולא בחזקת יורשי הבעל משום האי טעמא גופה

(ג) ברם

(i) לשיטת מאן דאמר בסיפא לבית הלל אליבא דר' עקיבא

(1) דנכסים בחזקת יורשי בן משום דראוי לירש מאמו יותר מיורשי האם

(ii) קשיא

(1) אמאי ס"ל בית הלל ברישא דנכסים בחזקת יורשי אשה

(2) הרי בעל ראוי ליורשה יותר מיורשי אשה

(ד) תירוץ

(i) אי סבירא לן כתירוץ א' לעיל דירושת הבעל דרבנן ניהא

(ii) דהרי

(1) מדאורייתא ברישא לית לי' לבעל דין ירושה כל עיקר

(א) וליכא למימר דבעל ראוי ליורשה יותר

(2) משא"כ בסיפא דירושת בן ואם תרוייהו דאורייתא

(א) והלכך יכולין לומר דירושת בן עדיף דראוי ליורשה יותר

(ה) שאלה

- (i) שמא נימא דאי סבירא לן כתירוץ ב' לעיל נמי ניחא
- (ii) כלומר
- (1) דברי שא לא אמרינן דנכסים בחזקת יורש הבעל
- (2) משום
- (א) דירושת הבעל אינה משום קורבה
- (ב) וליכא למימר דבעל ראוי ליורשה יותר
- (iii) משא"כ בסיפא דירושת בן ואם תרוייהו משום קורבה
- (1) והלכך יכולין לומר דירושת בן עדיף דראוי ליורשה יותר
- (ו) תשובה
- (i) ליכא למימר הכי
- (ii) דלא מסתבר למימר דמחמת
- (א) דירושתו דבעל אינה משום קורבה
- (ב) ליכא למימר דראוי ליורשה יותר
- (iii) דהרי מ"מ ירושתו דאורייתא היא

תד"ה ובית הלל אומרים (השני)

(1) משנה

(א) נפל הבית עליו ועל אשתו

(ב) בית שמאי אומרים יחלוקו

(ג) בית הלל אומרים נכסים בחזקתן

(2) רשב"ם

(א) נכסים משמעו נכסי צאן ברזל שכתבם בכתובתה

(3) גמרא

(א) שאלה

(i) מאי משמעו של בחזקתן

(ב) תשובה

(i) ר' יוחנן

(1) בחזקת יורשי בעל

(א) דנקטינן דהיא מתה ראשונה

(ב) ודבעל ירש לנכסי'

(ii) ריש לקיש

(1) יחלוקו

(4) שבועות מח.

(א) אשה אינה גובה לכתובתה אלא בשבועה

(ב) רב ושמואל

(i) אשה שמתה אין יורשים שלה גובין כתובתה

(ii) דאין אדם מוריש שבועה לבניו

(5) תוספות

(א) קשיא

(i) ננקוט

(1) דר' יוחנן סבירא לי' כרב ושמואל

(2) ובפרט דהלכתא כרב ושמואל

(ii) ותיקשי

(1) אמאי איצטריך ר' יוחנן למימר

(א) דהיינו טעמא דנכסים בחזקת יורשי הבעל

(ב) משום דנקטינן דהיא מתה ראשונה

(2) אף אלו מתה אחריו אין יורשי' גובין לכתובתה

(א) דאין אדם מוריש שבועה לבניו

(6) מהרש"א

(א) קשיא א'

(i) עדיפא הוי להו להקשות לרב ושמואל

(ii) דהרי בית הלל אליבא שיטת ר' יוחנן לא סבירא להו כוותייהו דרב ושמואל

(ב) קשיא ב'

(i) כמו דמקשי לר' יוחנן מאי טעמא דלא ס"ל כרב ושמואל דהלכתא כוותייהו

(ii) הכי נמי הוי מצי להו להקשות לריש לקיש

(1) דקאמר דבית הלל ס"ל

(א) דירשי אשתו מיהו גובין מחצה

(ב) ומוכרח דלא ס"ל כרב ושמואל

תד"ה נפל הבית

עיינ קנט: ד"ה גמרא לא יורשי האב

דף קנח:

רשב"ם ד"ה ומתמה גמרא

(1) גמרא

(א) לשון הוה אמינא דשלחו מתם

(i) "בן (ראובן) שלוה בנכסי אביו (יעקב) בחיי אביו ומת

(ii) בנו (נבאר להלן אלו משמעו ראובן בן יעקב או חנוך בן ראובן) מוציא מיד הלקוחות"

(ב) קשיא

(i) זו היא שקשה בדיני ממונות

(ג) לשון מסקנא דשלחו מתם

(i) "בן (ראובן) שמכר בנכסי אביו (יעקב) בחיי אביו ומת

(ii) בנו (חנוך) מוציא מיד הלקוחות"

(2) שיטת רשב"ם לשלחו מתם

(א) שים לב

(i) דשלחו מתם לא קאמרי אלא דראובן לזה

(ii) ולא מזכירין שום מכירה או לקיחה

(iii) ומשמע מדבריהם דראובן הי ניהו אותו דמת

(ב) ואעפ"כ

(i) בהוה אמינא נקטינן

(1) דראובן לזה בחיי יעקב אביו

(2) יעקב מת

(3) ואו

(א) דיעקב מכר לנכסי יעקב בחיי יעקב

(4) או

(א) דראובן מכר בנכסים לאחר מיתת יעקב

(5) ואכתי ראובן בחיים ותובע להוציא נכסים מידי לקוחות מחמת דלוה בחיי יעקב אביו

(ג) ומקשים דזו הוא שקשה בדיני ממונות

(i) משום

(1) וכי בשביל שלוה ראובן בחיי אביו

(2) יוציא מיד הלקוחות

(א) מה שמכר להן יעקב בחייו

(ב) או מה שמכר להן ראובן לאחר מיתת יעקב

(ד) ומתציים לשלחו מתם אליבא דמסקנא

- (i) שלחו מתם קאמרי
- (1) "בן שמכר בנכסי אביו
- (2) בנו מוציא מיד הלקוחות"
- (ii) והכי פירושו
- (1) ראובן לאו ליה הי'
- (2) ברם מכר לנכסי יעקב בחיי יעקב
- (3) ראובן מת מקודם ולאחריו מת יעקב
- (4) חנוך בן ראובן
- (א) הי ניהו התובע להוציא מיד לקוחות
- (ב) מחמת דבחי יעקב לא הי' ראובן בכח למכור נכסי יעקב
- (3) שיטת תוספות לשלחו מתם
- (i) תוספות סבירא להו דאף בהוה אמינא קא סברי בגמרא
- (1) דראובן הי ניהו דמת
- (2) וחנוך בן ראובן הוא התובע להוציא מיד לקוחות
- (ב) קשיא א'
- (i) באיזו אופן שונה שיטת הוה אמינא משיטת מסקנא
- (ג) קשיא ב'
- (i) ואמאי קאמרי על אותה הוה אמינא דזו היא שקשה בדיני ממונות
- (ד) תירוץ
- (i) משום
- (1) שלא כשיטת רשב"ם
- (2) לא נוקטין בהוה אמינא דהי' מכירה כל עיקר
- (ii) והלכך קשה
- (1) מאיזו לקוחות רוצה חנוך בן ראובן להוציא נכסים!

דף קנט.

תד"ה ולימרו לי'

- (1) גמרא – מסקנא דשלחו מתם
- (א) ראובן בן יעקב מכר לנכסי יעקב בחיי יעקב
(ב) ראובן מת לפני שמת יעקב
(ג) חנוך בן ראובן מוציא לנכסים מיד לקוחות
(i) מחמת דראובן לא הי' בכוח למכור נכסים שלא היו שלו
(ד) קשיא
(i) אמאי לא אמרי לקוחות "אבוך זבין ואת מפקת"
- (2) תוספות
- (א) קשיא
(i) כדי לתרץ קושיא זו דגמרא
(ii) אמאי לא השיבו דחנוך טוען דראובן לא הי' בכח למכור דבר שלא הי' בעולם
(ב) תירוץ
(i) כר' מאיר אזלינן דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
(ג) קשיא
(i) אף לר' מאיר דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
(ii) היינו דוקא באופן דמצי מוכר להקנותם לבסוף כשבאו לעולם
(iii) משא"כ
- (1) בנידון דידן
(2) דכשבאו לעולם במיתת יעקב כבר מת ראובן
(ד) והי לך סיעתא
(i) הקדמה מבוססת על דף קכז:
- (1) "יכיר" מלמד דאב מהימן למימר על בן שלו דבכור הוא ויש לו פי שנים
(2) קשיא
(א) אף בלא "יכיר"
(ב) נהימני' לאב במיגו דיכול ליתן פי שנים לאותו בן על ידי מתנה
(3) תירוץ
(א) לא צריכא אלא בנכסים שיבאו לו לאחר מכן
(ב) דלא מצי להקנותם עכשיו מחמת דדברים שלא באו לעולם הן
(ג) ואיצטריך ל"יכיר" למיפק דאף לאותן נכסים דלית בהו מיגו מהימן אב למימר דזה בן שלי בכור הוא

(4) קשיא

(א) הרי לר' מאיר מצי להקנות דבר שלא בא לעולם

(ב) ולדידי' אמאי איצטריך ל"יכיר"

(5) תירוץ

(א) אפילו לר' מאיר לא מצי אב עכשיו לתת מתנה בנכסים שיבאו לו כשהוא גוסס

(ii) ומכ"ש בנידון דידן

(1) דאף לר' מאיר לא מצי ראובן להקנות נכסים שיבאו לו לאחר שימות

בא"ד לא חשיב

(1) הקדמה

(א) עיין דף קנז. ד"ה אמר רב יוסף לגבי דיני דאיקני

(2) גמרא -- מסקנא דשלחו מתם

(א) ראובן בן יעקב מכר לנכסי יעקב בחייו

(ב) ראובן מת לפני שמת יעקב

(ג) חנוך בן ראובן

(i) מוציא לנכסים מיד לקוחות

(ii) מחמת דראובן לא ה' בכוח למכור נכסים שלא היו שלו

(ד) קשיא

(i) אמאי לא אמרי לקוחות "אבוך זבין ואת מפקת"

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) היאך מצי אמרי "אבוך זבין"

(ii) הרי סוף כל סוף לא מצי ראובן זבין שאינו שלו

(ב) תירוץ

(i) הכי קמקשי בגמרא

(1) ליטענו לקוחות כזה:

(א) ראובן דזבין שאינו שלו

(i) התחייב עצמו ללקוחות לפרוע להם ממון ששילמו לו בעד נכסים אלו

(ii) ועכשיו דהני נכסים יורשן חנוך בן ראובן

(iii) משועבדים הן לאותו חוב דראובן אבי חנוך

(4) קשיא

(א) הרי בקושטא לא שיעבדם ראובן לאותן נכסים

(5) תירוץ

(א) מצוה הוא ליתומין לפרוע חובת אביהן מנכסים שירשו מאביהן

(ב) ומצד האי מצוה חשיב כאלו שיעבד ראובן הני נכסים ללקוחות

(6) קשיא

(א) שמואל סבירא לי'

(i) דלא אמרינן דמחמת מצוה חשיב כאלו שיעבוד אביהן לנכסים

(ii) אלא

(1) לנכסים שהיו ביד הלוה בשעה שלוה בשטר

- (2) אשר משום איזו טעם לא שיעבוד אביהן לנכסיו ע"י אותו שטר
- (iii) אבל לא למלוה על פה
- (iv) ולא לנכסים דקנאם ליה לאחר שלוה
- (1) דמאחר דסבירא לן דלוה שכתב דאיקני וקנה והוריש לא משתעבד
- (2) חשיבי נמי כמלוה על פה
- (v) עיין דף קנז. וברבינו גרשום שם
- (ב) ומכ"ש חוב ראובן ללקוחות דלא חשיב אלא כמלוה על פה
- (7) תירוץ
- (א) צודק
- (ב) והכא אזלינן בשיטת בר פלוגתי' דשמואל
- (ג) דמחמת מצוה וכו' אף במלוה על פה חשיב כאלו שיעבד ראובן לנכסיו
- (8) קשיא
- (א) אף לבר פלוגתי' דשמואל אינו מועיל מצוה לפרוע לאוקמי שיעבוד אנכסי דיתמי
- (i) אלא היכא דמיהת לפני מותו היו בידי ראובן
- (ii) והי' ביכולת ראובן לשעבד נכסיו
- (ב) משא"כ בנידון דידן
- (i) אותן נכסי דיעקב אביו מעולם לא היו בידי ראובן דהרי מת לפני יעקב
- (ii) ואף על ידי מצוה וכו' אין לדון כאלו שיעבד ראובן לאותן נכסים

תד"ה כגון שהוחזק

(1) גמרא

(א) מימרא

(i) ה' יודע לו בעדות שטר עד שלא נעשה גזלן

(ii) הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין

(ב) קשיא

(i) הוא לא מהימן אחרים מהימני

(ג) תירוץ

(i) כגון שהוחזק כתב ידו בבית דין

(2) רשב"ם

(א) הכי פירושו

(i) "אחרים" משמעו בית דין

(1) אשר

(א) לפני שאותו עד נעשה גזלן

(ב) חתמו להנפק לקיים שטר שנחתם מכבר על ידי אותו עד

(ג) ודהלכך מוכרח דעד חתם בשטר לפני שנעשה גזלן

(ii) השתא

(1) חתימת ב"ד בהנפק מכבר

(2) חשיב כאלו מעידין עכשיו לפנינו על כתב ידם בהנפק

(3) ונמצא דמעידין

(א) לא על כתב ידו דעד

(ב) אלא על כתב יד עצמן

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לרשב"ם

(i) אין רגיל לכתוב זמן בהנפק

(ii) והיאך אמרת דע"י חתימתן בהנפק מעידין דעד חתמו לשטר לפני שנעשה גזלן

(ב) תירוץ

(i) הרי בשטר גופי' איכתוב זמן

(ii) ואף אם תימצי לומר דחתמו להנפק לאחר שנעשה גזלן

(iii) מכל מקום

(1) נקטינן דכשחתמו להנפק

(א) קראו לזמן שבשטר

(ב) וקבעו דבאותו זמן דכתיב בשטר עדיין לא נעשה גזלן

ג) קשיא

(i) אין הכי נמי דנוקטין דקראו לזמן שבשטר כשחתמו להנפק

(ii) ברם יכול להיות דעד הקדים לזמן שבשטר ליום שלפני שנעשה גזלן

(iii) וב"ד שחתמו בהנפק לא הכירו להקדם זה

ד) תירוץ

(i) צודק

(ii) ומוכרח דרשב"ם רצונו לומר

(1) דבית דין ב"ד עצמן עומדים לפנינו ומעידין דחתמוהו להנפק לפני שנעשה גזלן

(2) ומאחר

(א) דכשחתמו ב"ד להנפק כבר חתם עד בשטר

(ב) הרי קבענו דחתמו עד לשטר לפני שנעשה גזלן

ה) קשיא

(i) ליכא למימר דלזה כיוון רשב"ם משום ב' טעמים

(1) ראשית

(א) אמאי קא סמיך רשב"ם על הא דאיתא להנפק

(ב) דאף בדליכא הנפק

(i) מציינו לקבוע דעד חתם בשטר לפני שנעשה גזלן

1. על ידי שיעידו ב"ד לפנינו

2. דזוכרין דראו כתב ידו וחתמו של עד לפני שנעשה גזלן

(2) שנית

(א) לפי שיטה זו

(i) נקודת עדותן של ב"ד נוגעת לכתיבת יד דעד בשטר

(ii) ולא לכתב יד דב"ד

דף קנט:

גמרא לא יורשי האב

יורשי מורישיו דטוענין נגד בעל חוב דראובן אשר ראובן מת ראשון	יורשי אב דטוענין נגד בעל חוב דראובן אשר ראובן מת ראשון	נפל הבית על ראובן ועל מורישיו דראובן	נפל הבית על ראובן ועל אביו	
	בני -- כלומר חנוך בן ראובן		יעקב אביו	הוה אמינא רישא
	בני -- חנוך בן ראובן	שמעון מורישו		הוה אמינא סיפא
	אחי הבן – שמעון אחי ראובן		יעקב אביו	מסקנא רישא
	אחי דאבוה -- עשו	עשו מורישו		מסקנא סיפא
	אחי – לוי אחי ראובן ושמעון	שמעון מורישו		מהרש"א – עוד יש לפרש

(1) גמרא

(א) עובדא

- (i) ראובן מת ולאח"כ מת יעקב אביו
- (ii) חנוך בנו של ראובן יורש נכסי יעקב

(ב) שאלה

- (i) האם מצי בעל חוב דראובן להוציא לנכסים מידי חנוך
- (ii) מטעם דחנוך לא ירש לנכסים אלא בשביל דבן ראובן הוא

(ג) תשובה

- (i) לא מצי בע"ח דראובן לגבות לנכסי
- (ii) והי לך סייעתא

(ד) משנה

- (i) נפל הבית עליו ועל אביו עליו ועל מורישיו
- (ii) והיתה עליו בעל חוב
- (iii) יורשי האב אומרים הבן מת ראשון
- (iv) בעל חוב אומר האב מת ראשון
- (v) יחלוקו

(ה) נחלק למשנה כאלו הוי כתיב ברישא וסיפא

(i) רישא

- (1) נפל הבית עליו [על ראובן] ועל אביו
- (2) יורשי האב אומרים הבן [כלומר ראובן] מת ראשון

(ii) סיפא

- (1) נפל הבית עליו [על ראובן] ועל מורישיו [של ראובן]
- (2) יורשי מורישיו [של ראובן] אומרים הבן [כלומר ראובן] מת ראשון

- (ו) לישנא דגמרא
- (i) מאי לאו
- (1) יורשי אב – בני
- (2) מורישיו – אחי
- (3) [ובזה איפשוט דלא מצי בעל חוב דראובן לגבות מנכסי חנוך]
- (ii) מסקנא
- (1) לא
- (א) יורשי אב – אחיו
- (ב) מורישיו – אחי דאבוה
- (2) [והלכך ליכא למיפשיט מידי]
- (2) פירושו דהוה אמינא
- (א) רישא
- (i) בשנפל הבית עליו [על ראובן] ועל אביו [יעקב]
- (ii) יורשי האב דטוענין נגד בעל חוב
- (1) בני הם כלומר חנוך בן ראובן
- (2) אשר טוען דראובן מת לפני שמת יעקב
- (iii) ומשמע
- (1) דאלו מברר חנוך דאכן ראובן מת ראשון
- (2) אז הוי יורש חנוך נכסי יעקב במישרין מיעקב
- (3) ולא הוי מצי בע"ח למיטרף לנכסים מחנוך
- (iv) הגם
- (1) דזכות חנוך לירש משמעון
- (2) תליא בהא דחנוך בנו דראובן הוא
- (ב) סיפא
- (i) בשנפל הבית על ראובן ועל מורישיו
- (ii) "מורישיו" אחי כלומר דנפל הבית על ראובן ועל שמעון אחי ראובן
- (iii) "יורשי מורישיו" היינו יורשי שמעון
- (1) דהיינו נמי חנוך בן ראובן
- (א) משום דמיירי בדלית לי' לשמעון יורשין אחרין
- (2) אשר חנוך טוען
- (א) דראובן מת ראשון
- (ב) ובכן לא ירש ראובן לנכסי שמעון
- (ג) אלא חנוך הוא דירש להני נכסי

(3) ומשמע

(א) דאלו מברר חנוך דראובן מת ראשון

(ב) לא הוי מצי בע"ה דראובן למיטרף לנכסים מחנוך

(4) הגם

(א) דזכות חנוך לירש משמעון

(ב) תליא בהא דחנוך בנו דראובן הוא

(ג) נמצא דהוכחנו בין מרישא בין מסיפא

(i) דאין לבע"ה של מוריש זכות בנכסי יורש

(ii) באופן דמוריש מת לפני שבאו נכסים לידו

(3) והכי פירושו דמסקנא

(א) לית להוכיח ממשנתנו כדאמרת

(ב) דיכול להיות

(i) דבין ברישא בין בסיפא

(1) לא מדובר במי שאינו יורש אלא מחמת קריבתו לראובן

(2) אלא במי שהי' יורש אף אי לא הי' קרובו של ראובן כל עיקר

(ג) דמצינו לפרש לרישא כזה

(i) "יורשי האב" דטוענין נגד בעל חוב כשנפל בית על יעקב וראובן

(1) לאו בני

(א) כלומר לאו חנוך בן ראובן הוא

(2) אלא אחי כלומר שמעון אחי ראובן דאינו יורש מיעקב דרך ראובן

(ii) ושמעון טוען

(1) דראובן מת ראשון ומעולם לא זכה בנכסי יעקב

(2) ודהלכך

(א) לא זו בלבד דשמעון ירש חלק עצמו בנכסי יעקב

(ב) אלא אף זו דירש לאותו חלק דראובן הי' יורש מיעקב אי לאו דראובן מת ראשון

(iii) ובעל חוב טוען

(1) יעקב מת ראשון

(2) ודהלכך מצי בעל חוב לגבות אותו חלק דירש ראובן בנכסי יעקב

(ד) ומצינו לפרש לסיפא כזה

(i) יעקב מת ברישא

(ii) ליעקב אין לו יורשים אלא ראובן ועשו ואחיו

(iii) בית נפל על ראובן ועל עשו מורישו של ראובן

(iv) "יורשי מורישו" דטוענין נגד בעל חוב

- (1) לאו בני ראובן הן דאינן יורשין אלא דרך ראובן
- (2) אלא אחי עשו דירשין במישרין מן עשו אף אלו עשו לא הי' דוד ראובן
- (v) השתא
- (1) אלו מת עשו ברישא
- (א) הוי ירית ראובן בן יעקב דרך יעקב חלק בנכסי עשו עם אחי עשו
- (2) והלכך טוענין אחי עשו
- (א) דראובן מיית ברישא ודלא ירש חלק בנכסי עשו דרך יעקב אביו
- (ב) ולא זו בלבד דאחי עשו יורשין חלק עצמן בנכסי עשו
- (ג) אלא אף זו דירשין לאותו חלק דראובן הי' יורש דרך יעקב אחי עשו אי לאו דראובן מת ראשון
- (3) ובעל חוב דראובן טוען
- (א) עשו מיית ברישא וירש ראובן חלק בנכסי עשו
- (ב) ודהלכך מצי בעל חוב לגבות אותו חלק דירש ראובן בנכסי עשו
- (4) מהרש"א
- (א) עוד הוי מצי לאסוקי בסיפא כזה
- (i) "מורישיו" שמעון אחי ראובן
- (ii) "יורשי מורישיו" לוי אחי ראובן
- (ב) ונפל הבית על ראובן ועל שמעון
- (i) ולוי הוא הטוען [ולא חנוך בן ראובן כדבסיפא לפי הוה אמינא]
- (1) דראובן מיית ברישא
- (2) ודראובן מעולם לא ירש חלק בנכסי שמעון
- (3) וירשה לוי לאותו חלק במישרין מן שמעון
- (ii) ובעל חוב דראובן טוען
- (1) שמעון מיית ברישא וירש ראובן חלק בנכסי שמעון
- (2) ודלוי לא ירש לחלק ראובן בנכסי שמעון אלא על ידי ראובן
- (iii) שים לב
- (1) דאף בציור זו
- (2) הי' לוי יורש לנכסי שמעון אף אלו ראובן לא הי' אחי שמעון ולוי
- (5) רשב"ם דף קנח:
- (א) במקרה דמספקא לן
- (i) אלו ראובן יורש כל עיקר
- (ii) או אלו שמעון
- (1) דירש לכל הפחות חלק אחד

- (2) יורש נמי לחלק דמסופקין עליו אלו ירשו ראובן
- (ב) אז חשיב שמעון "וודאי יורש" וראובן חשיב "ספק יורש"
- (ג) ודנין לטובת שמעון דיורש הכל
- (6) תוספות דף קנח. ד"ה נפל הבית עליו ועל אמו
- (א) לשון קושייתן לרשב"ם
- (i) "[הרי] קאמר לקמן [בסוגיין] גבי נפל כו' ופי' ר"ש
- (1) {כפי שהודפס בתוספות ובמהרש"א דפוס ראשון במקום רש"י}
- (2) מאי לאו
- (א) [יורשי אב] -- בני
- (ב) מורישין – אחי
- (3) לא
- (א) יורשי אב -- אחי הבן"
- (ב) וקמקשי תוספות לרשב"ם
- (i) דבמשנתנו איתא דיחלוקו אף במקרים אלו דאיתנהו ספק וודאי
- (ג) השתא
- (i) לפי מה שקבענו לעיל
- (1) הני אוקימתות דהוה אמינא
- (א) כלומר יורשי אב – בני" שהיינו אוקימתא דהוה אמינא ברישא
- (ב) "מורישיו – אחי" דהיינו אוקימתא דהוה אמינא בסיפא
- (2) ליכא להקשות מהן מידי לשיטת רשב"ם מהא דדנין בהן יחלוקו
- (א) דהרי
- (i) בין לחנוך בן ראובן בין לבעל חוב מסופקין אי אית להון זכותי בנכסי כל עיקר
- (ii) דהרי כל אחד מהן אין לו זכות כל עיקר אולי זוכה אידך
- (ב) ולית בהן אוקימתות מי שיורש "וודאי"
- (ד) ואין כוונת תוספות אלא להקשות ממסקנא
- (i) דיורשי אב – אחי הבן
- (ii) דהיינו אוקימתא דרישא לפי המסקנא
- (iii) דאכן באוקימתא זו
- (1) אחי הבן וודאי הוא כמו שקבענו
- (2) ובעל חוב אינו אלא ספק

רשב"ם ד"ה אמר אביי

עיין בביאור לדף קיד: לעיל

הדרן עלך מי שמת